

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΠΑΝΤΕΙΟΝ UNIVERSITY OF SOCIAL AND
POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ»
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

«Η συμβολή της Europol στις Κοινές Ομάδες Έρευνας»

«The contribution of Europol to Joint Investigation Teams»

Διπλωματική Εργασία

Κωνσταντίνος Γ. Κολοβός
(Α.Μ.: 2123Μ023)

Αθήνα, Δεκέμβριος 2024

Τριμελής Επιτροπή

Όλγα Τσόλκα, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου (επιβλέπουσα)

Αργύρης Πασσάς, Ομότιμος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Παναγιώτης Αρναουτίδης, Διδάκτωρ Ευρωπαϊκού Δικαίου Παντείου
Πανεπιστημίου

Copyright © Κωνσταντίνος Γ. Κολοβός, 2024

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Η εργασία είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης έρευνας και δεν χρησιμοποιεί πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς αναφορές. Αναλαμβάνονται όλες οι νομικές και διοικητικές συνέπειες σε περίπτωση που αποδειχθεί ότι η εργασία αποτελεί προϊόν λογοκλοπής ή προϊόν τρίτων.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Συντομογραφίες

JITs: Joint Investigation Teams

AI: Artificial Intelligence

CEPOL: Collège européen de police

EC3: European Cybercrime Center

EJTN: European Judicial Training Network

GDPR: General Data Protection Regulation

FBI: Federal Bureau of Investigation

EDU: European Drugs Unit

EDPS: European Data Protection Supervisor

ECTC: European Counterterrorism Center

EU-IRU: EU Internet Referral Unit

EU AI Act: European Union Artificial Intelligence Act

J-CAT: Joint Cybercrime Action Taskforce

SIENA: Secure Information Exchange Network Application

OSINT: Open Source Intelligence

SOCMINT: Social Media Intelligence

APs: Analysis Projects

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΚΠΠΑ: Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας

ΚΕΠΠΑ: Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ)

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή	9
1. Η Europol και η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Συνεργασία	11
1.1 Ιστορικό πλαίσιο	11
1.2 Θεσμικό πλαίσιο	12
1.3 Η Πολιτική Διάσταση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Συνεργασίας	14
2 Οι Κοινές Ομάδες Έρευνας (Joint Investigation Teams)	16
2.1 Εισαγωγικά	16
2.2 Νομικό πλαίσιο	16
2.3 Η Οργανωτική Δομή των Κοινών Ομάδων Έρευνας	18
3. Η επιχειρησιακή συμβολή της Europol στις JITs	20
3.1. Γενικά στοιχεία	20
3.2. Υποστήριξη δράσεων των JITs από τη Europol	21
3.3. Το θεσμικό πλαίσιο ανταλλαγής πληροφοριών της Europol	22
3.4. Ανταλλαγή πληροφοριών και Κοινές Ομάδες Έρευνας (JITs)	24
3.5. Τα βασικά επιχειρησιακά εργαλεία της Europol	26
3.5.1. Γενικά στοιχεία	26
3.5.2. Το σύστημα «SIENA»	26
3.5.3. Τα Έργα Ανάλυσης της Europol (Analysis Projects)	27
3.5.4. Οι μονάδες ECTC και το EC3 της Europol	29
3.5.5. Η ανάλυση βιομετρικών δεδομένων	31
3.5.6. Εργαλεία προστασίας προσωπικών δεδομένων (GDPR)	32

4.	Ο ρόλος της Europol στην Εκπαίδευση των JITs.....	34
5.	Συμβολή της Europol σε αξιοσημείωτες JITs	35
5.1.1.	Επιχείρηση Pollino.....	35
5.1.2.	Επιχείρηση Icebreaker	36
5.1.3.	Επιχείρηση EMMA (Υπόθεση Encrochat)	36
5.1.4.	JIT στην Ελλάδα	39
6.	Προοπτικές και Μελλοντικές Τάσεις της Συνεργασίας Europol-JITs.....	41
6.1.	Βελτίωση της τεχνικής και ψηφιακής υποστήριξης	41
6.2.	Αύξηση Χρηματοδότησης και Πόρων για τις JITs.....	41
6.3.	Βελτιστοποίηση της Εκπαίδευσης των Μελών των JITs	42
6.4.	Διεύρυνση των συνεργασιών της Europol.....	43
6.5.	Αναβάθμιση των εργαλείων της Europol	44
7.	Η έρευνα και η καινοτομία στο πλαίσιο της Europol.....	45
7.1.	Το Innovation Lab.....	45
7.2.	Το Innovation Hub for Internal Security	46
7.3.	Η τεχνητή νοημοσύνη (AI) ως εργαλείο της Europol	47
7.3.1.	Ανάλυση μεγάλου όγκου δεδομένων (Big Data).....	47
7.3.2.	Τεχνολογία αναγνώρισης προσώπων (Facial Recognition).....	48
7.3.3.	Άλλα εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης της Europol	49
7.3.4.	Προκλήσεις και περιορισμοί στη χρήση τεχνητής νοημοσύνης (AI).....	49
7.3.5.	Μελλοντικές προοπτικές στη χρήση τεχνητής νοημοσύνης (AI).....	51
	Επίλογος.....	54

Συμπεράσματα55

Βιβλιογραφία57

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει τη συμβολή της Europol στις Κοινές Ομάδες Έρευνας (Joint Investigation Teams - JITs), με στόχο την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς της στη διακρατική αστυνομική συνεργασία και την καταπολέμηση του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το θεσμικό πλαίσιο και ο επιχειρησιακός ρόλος της Europol αναλύονται διεξοδικά, εστιάζοντας στα εργαλεία και τις μεθόδους που χρησιμοποιεί, με ιδιαίτερη έμφαση στις τεχνολογικές καινοτομίες, όπως η τεχνητή νοημοσύνη (AI).

Η εργασία περιγράφει τον τρόπο λειτουργίας των JITs, τις προκλήσεις της διακρατικής συνεργασίας και τη στρατηγική υποστήριξη της Europol, η οποία περιλαμβάνει την ανταλλαγή πληροφοριών μέσω του συστήματος SIENA, την ανάλυση δεδομένων και τη χρήση εξειδικευμένων μονάδων της Europol, όπως το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Καταπολέμηση του Κυβερνοεγκλήματος (EC3). Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στη χρήση εργαλείων AI, όπως η αναγνώριση προσώπων, η ανάλυση μεγάλων δεδομένων και η προβλεπτική αστυνόμευση, που ενισχύουν τη δυνατότητα πρόβλεψης εγκληματικών δραστηριοτήτων και τον εντοπισμό εγκληματικών δικτύων.

Παράλληλα, η εργασία αναδεικνύει τις προκλήσεις που συναντά η Europol, όπως ζητήματα διαφάνειας, ηθικής και συμμόρφωσης με το Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων (GDPR) και το EU AI Act. Εξετάζονται επίσης οι περιορισμοί που επιβάλλουν οι διαφορετικές εθνικές νομοθεσίες και η έλλειψη διαλειτουργικότητας μεταξύ των κρατών-μελών.

Συμπερασματικά, η συμβολή της Europol στις JITs αξιολογείται ως εξαιρετικά σημαντική, παρά τις υπάρχουσες προκλήσεις. Οι μελλοντικές προοπτικές, όπως η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών AI, η ενίσχυση της συνεργασίας και η συμμόρφωση με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, ενισχύουν τον κεντρικό ρόλο της Europol στην καταπολέμηση του εγκλήματος και τη διασφάλιση της ασφάλειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Λέξεις-κλειδιά: Europol, Κοινές Ομάδες Έρευνας, Ανταλλαγή πληροφοριών, Ανάλυση πληροφοριών, Τεχνητή Νοημοσύνη, Προσωπικά Δεδομένα

Abstract

This thesis examines Europol's contribution to Joint Investigation Teams (JITs), aiming to evaluate its effectiveness in transnational police cooperation and combating serious and organized crime in the European Union. The institutional framework and operational role of Europol are thoroughly analyzed, focusing on the tools and methods it employs, with a particular emphasis on technological innovations such as artificial intelligence (AI).

The study explores the functioning of JITs, the challenges of transnational cooperation, and Europol's strategic support, which includes information exchange via the SIENA system, data analysis, and the use of specialized units such as the European Cybercrime Centre (EC3). Special attention is given to AI tools, including facial recognition, big data analysis, and predictive policing, which enhance the ability to anticipate criminal activities and identify criminal networks.

Simultaneously, this thesis highlights the challenges Europol faces, such as issues of transparency, ethics, and compliance with the General Data Protection Regulation (GDPR) and the EU AI Act. The limitations imposed by differing national legal systems and the lack of interoperability among member states are also addressed.

In conclusion, Europol's contribution to JITs is evaluated as highly significant, despite the existing challenges. Future prospects, such as the development of new AI technologies, enhanced cooperation, and alignment with European standards, reinforce Europol's central role in combating crime and ensuring security within the European Union.

Keywords: Europol, Joint Investigation Teams, Intelligence exchange, Intelligence Analysis, Artificial Intelligence, Personal Data

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία εκπονείται στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Διεθνές Ευρωπαϊκό Δίκαιο και Διακυβέρνηση» με κατεύθυνση «Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο και Πολιτική». Το θέμα της εργασίας είναι «Η συμβολή της Europol στις Κοινές Ομάδες Έρευνας» και αποτελεί την παρουσίαση της σύμπτυξης αφενός της αστυνομικής και αφετέρου της δικαστικής συνεργασίας στο πλαίσιο του Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Πριν προβώ στην παρουσίαση των βασικών αξόνων της εν λόγω μελέτης θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην Επιβλέπουσα Καθηγήτρια κα. Όλγα Τσόλκα, όσο και στα λοιπά μέλη της Τριμελούς Επιτροπής Επίβλεψης της Εργασίας μου, κ. Πασσά και κ. Αρναουτίδη, τόσο για τις γνώσεις που μου προσέφεραν κατά τη διάρκεια των μαθημάτων του ως άνω Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, όσο και για την εποικοδομητική συνδρομή τους στην καθοδήγησή μου για την εκπόνηση της αυτής μελέτης.

Η Europol (European Union Agency for Law Enforcement Cooperation) αποτελεί τον βασικότερο οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση του σοβαρού οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Από την ίδρυσή της (1999) και εντεύθεν λειτουργεί ως βασικός πυλώνας για την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αστυνομικών και δικαστικών αρχών των κρατών-μελών της ΕΕ, ιδίως όσον αφορά την ανάλυση δεδομένων, την υποστήριξη σε επιχειρησιακές δράσεις και διεθνείς έρευνες.

Περαιτέρω, μια από τις βασικότερες πρωτοβουλίες που λήφθηκε στο πλαίσιο της ΕΕ για την ενίσχυση της διακρατικής συνεργασίας στην καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος ήταν η ίδρυση Κοινών Ομάδων Έρευνας (Joint Investigation Teams - JITs), οι οποίες με τη συνδρομή της Europol και άλλων οργανισμών της ΕΕ, διεξάγουν έρευνες που αφορούν διασυνοριακά εγκλήματα, όπως ιδίως το σοβαρό οργανωμένο έγκλημα και η τρομοκρατία.

Η παρούσα μελέτη πρόκειται να εξετάσει το συγκερασμό των δυο προαναφερόμενων θεσμών αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας και ιδιαίτερος τη παροχή υποστήριξης της Europol στη διεξαγωγή ερευνών και στην αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών στο πλαίσιο των JITs και να αναδείξει τον σημαντικό της ρόλο για την πραγμάτωση του Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης της ΕΕ.

Αρχικά, λοιπόν, πρόκειται να παρουσιαστεί εμπειριστατωμένα το θεωρητικό και νομικό πλαίσιο της Europol και των JITs, όπως αυτό αποτυπώνεται σε ευρωπαϊκά και διεθνή κείμενα, σε συνάρτηση με τις έννοιες και το πλαίσιο υλοποίησης της αστυνομικής συνεργασίας και της ευρωπαϊκής ασφάλειας εν γένει.

Περαιτέρω, πρόκειται να αναλυθεί λεπτομερώς η οργανωτική δομή και η πρακτική λειτουργία των JITs και να αποτυπωθούν οι αρμοδιότητες της Europol και των κρατών-μελών της ΕΕ σε αυτές. Στο σημείο αυτό θα πραγματοποιηθεί μια εκτενής αναφορά στην επιχειρησιακή συμβολή της Europol στις JITs, ιδίως όσον αφορά τα ζητήματα ανταλλαγής πληροφοριών, τα διάφορα εργαλεία που έχει στη διάθεση της η Europol και μπορούν να συνεισφέρουν στην αποτελεσματική λειτουργία των JITs και την καλύτερη επικοινωνία μεταξύ των συμμετεχόντων σε αυτές.

Επιπροσθέτως, σημαντικός είναι και ο ρόλος της Europol στην εκπαίδευση και την βελτίωση των δεξιοτήτων των μελών των JITs, θεματικές οι οποίες πρόκειται να παρουσιαστούν στην παρούσα εργασία, μαζί με τις προοπτικές της περαιτέρω ενίσχυσης της εκπαιδευτικής δραστηριότητας αυτής. Κατόπιν τούτου, θα πραγματοποιηθεί μια κριτική ανάλυση και αξιολόγηση της συμβολής της Europol στις JITs, ιδίως επί των θεσμικών εμποδίων που την επηρεάζουν, καθώς και πρακτικών προβλημάτων και αδυναμιών που εμφανίζονται κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας των JITs και της συνεργασίας τους με τη Europol.

Τέλος, πρόκειται να γίνει μνεία σε μελλοντικές τάσεις συνεργασίας μεταξύ της Europol και των JITs, οι οποίες εμφανώς επηρεάζονται από την εξέλιξη της διεθνούς εγκληματικότητας, που θέτει συνεχείς προκλήσεις και απαιτήσεις αναθεώρησης των εργαλείων και των μεθόδων αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας.

1. Η Europol και η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Συνεργασία

1.1 Ιστορικό πλαίσιο

Η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Europol) ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1990, σε μια περίοδο έντονων πολιτικών και κοινωνικών αλλαγών στην Ευρώπη. Ο εν λόγω Οργανισμός δημιουργήθηκε λόγω της αυξημένης ανάγκης ενίσχυσης του τομέα της αστυνομικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), ενόψει της αυξανόμενης απειλής του οργανωμένου εγκλήματος και της διεθνοποίησης της εγκληματικότητας, και ιδίως του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας.

Αρχικά, το θέμα της δημιουργίας ενός Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Αστυνομική Συνεργασία τέθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 1970 στο πλαίσιο της Ομάδας Εργασίας «Trenvi», η οποία αφορούσε θέματα επιβολής του νόμου σε επίπεδο ΕΕ. Η πολιτικοκοινωνική κατάσταση της συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου, και κυρίως η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης σε συνδυασμό με την αύξηση των μεταναστευτικών ροών και του εμπορίου ναρκωτικών, επιτάχυναν τις συζητήσεις. Συνεπώς, και κατόπιν των ως άνω ραγδαίων εξελίξεων, το 1991, δημιουργήθηκε ως «*πρόδρομος της Europol*» η Ευρωπαϊκή Μονάδα Ναρκωτικών (European Drugs Unit – EDU) με έδρα τη Χάγη, η οποία είχε περιορισμένες σχετικά αρμοδιότητες και ενασχόληση με την εμπορία ναρκωτικών και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα.

Αναμφίβολα, η Europol συνδέεται αναπόσπαστα και με τις πολιτικές εξελίξεις της περιόδου εκείνης σε επίπεδο ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, στις αρχές της δεκαετίας του 1990 η ΕΕ διένυε μια περίοδο εστίασης στη συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών της επί της καταπολέμησης του διασυνοριακού εγκλήματος, εξ' ου και ο ένας εκ των τριών «*πυλώνων*» της Συνθήκης του Μάαστριχτ (1992), ο οποίος αφορούσε την «*Αστυνομική και Δικαστική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις*»¹. Η έννοια της ασφάλειας και της αστυνομικής συνεργασίας αποτέλεσε ένα σημαντικό τμήμα του ευρύτερου οράματος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της εν γένει πολιτικής της ΕΕ, καθώς και, μεταγενέστερα του Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, ο οποίος εγκαθιδρύθηκε με τη Συνθήκη της Λισαβόνας (2007). Περαιτέρω, η ανάγκη

¹ Den Boer, M., *Justice and Home Affairs Cooperation in the EU*. Routledge, 2008, διαθέσιμο στο <http://aei.pitt.edu/798/1/3.htm> (τελευταία πρόσβαση 21.09.2024.)

δημιουργίας και ιστορικής μετεξέλιξης της Europol ακολούθησε τις εξελίξεις στην τεχνογνωσία και στους τρόπους δράσης (*modi operandi*) του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, μεταρρυθμίζοντας αντιστοίχως τη μορφή της και τις επιχειρησιακές της δυνατότητας, ώστε να μπορεί να συνεισφέρει αποτελεσματικά στην καταπολέμησή του².

1.2 Θεσμικό πλαίσιο

Η Europol ιδρύθηκε επίσημα το 1995 με την *Σύμβαση για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Σύμβαση Europol)*³ μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ, η οποία είχε αρχικά περιορισμένες αρμοδιότητες και επικεντρώθηκε ιδίως στην καταπολέμηση της διακίνησης ναρκωτικών και είχε έδρα τη Χάγη. Η Europol απέκτησε επιχειρησιακές αρμοδιότητες τον Ιούλιο του 1999, όταν ξεκίνησε τις πρώτες δράσεις της ως ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία⁴.

Η επίσημη θεσμοθέτηση της Europol ήταν καθοριστική για την ενίσχυση του ρόλου της στην καταπολέμηση του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Παρά τις αρχικές αμφιβολίες των κρατών-μελών να παραχωρήσουν κυριαρχικά δικαιώματα σε μια ευρωπαϊκή αστυνομική υπηρεσία, η Europol κατάφερε να ενσωματωθεί εν τέλει στο θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ και να γίνει αποδεκτή από τα κράτη-μέλη της ΕΕ⁵.

Το 2009 πραγματοποιήθηκε η πρώτη τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου και η ως άνω Σύμβαση Europol αντικαταστάθηκε από την *Απόφαση του Συμβουλίου, της 6ης Απριλίου 2009, για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Ευρωπόλ)*⁶, η οποία προσέδωσε στη Europol πλήρη μορφή διακυβερνητικού οργανισμού της ΕΕ. Αυτή η απόφαση διεύρυνε το φάσμα των αρμοδιοτήτων της Europol, καλύπτοντας πλέον όλες τις μορφές σοβαρού οργανωμένου εγκλήματος και επιτρέποντας την

² Kaunert, C., Occhipinti, J. D., & Léonard, S., Introduction: supranational governance in the Area of Freedom, Security and Justice after the Stockholm Programme. *Cambridge Review of International Affairs*, 27(1), 2014, σσ. 39-47.

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A41995A1127%2801%29>

⁴ Fijnaut, C., *Police Cooperation and the Area of Freedom, Security and Justice*. Στο: *Europe's Area of Freedom, Security and Justice*, N. Walker (επιμ.), σσ. 241-282. Oxford: Oxford University Press, 2004.

⁵ Στεργιούλης Ε., *Η εξέλιξη της Europol στη Διεθνή Αστυνομική Συνεργασία*, Περιοδικό Security Manager, 14/09/2020, διαθέσιμο στο <https://www.securitymanager.gr/i-exelixa-tis-europol-sti-diethni-astynomiki-synergasia/> (τελευταία πρόσβαση 19.09.2024).

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A32009D0371>

ανταλλαγή πληροφοριών και την ανάλυση εγκληματικών δεδομένων και δίνοντας της την ευχέρεια της πιο ευέλικτης και αποτελεσματικής λειτουργίας της.

Η σημαντικότερη εξέλιξη από πλευράς θεσμικού πλαισίου της Europol, σημειώθηκε το 2017 με την υιοθέτηση του *Κανονισμού 2016/794 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ)*⁷. Ο εν λόγω Κανονισμός αναβάθμισε περαιτέρω το χαρακτήρα της Europol, προσδίδοντάς της τον ενισχυμένο ρόλο του ευρωπαϊκού οργανισμού επιβολής του νόμου, τη νομική προσωπικότητα που έχει σήμερα, ενώ παράλληλα αυστηροποίησε και το πλαίσιο συλλογής, επεξεργασίας και αποθήκευσης προσωπικών δεδομένων από πλευράς της, θέτοντάς την υπό την εποπτεία της Ευρωπαϊκής Αρχής Προστασίας Δεδομένων (EDPS), όσον αφορά το συγκεκριμένο τομέα δραστηριοποίησής της. Επιπροσθέτως, η Europol απέκτησε εξειδικευμένες επιχειρησιακές δομές, όπως ιδίως το Ευρωπαϊκό Κέντρο Καταπολέμησης της Τρομοκρατίας (ECTC) και το Ευρωπαϊκό Κέντρο για το Κυβερνοέγκλημα (EC3), καθώς και τη δυνατότητα συνεργασίας, κατόπιν διμερών συμφωνιών, με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς.

Μελετώντας, λοιπόν, την ιστορική και θεσμική εξέλιξη της Europol, παρατηρείται ότι η ίδια ακολούθησε την εξελικτική πορεία του Χώρου Ασφάλειας, Ελευθερίας και Δικαιοσύνης της ΕΕ, ανταποκρινόμενη στα δεδομένα της διασυνοριακής εγκληματικότητας και ιδίως στις μεταβολές της μορφολογίας του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Από μια μονάδα διεθνούς αστυνομικής συνεργασίας στον τομέα της καταπολέμησης της εμπορίας ναρκωτικών κατέληξε να αποτελεί έναν ισχυρό διακυβερνητικό οργανισμό της ΕΕ για την επιβολή του νόμου, ο οποίος από τη μία πλευρά αποτελεί πυλώνα ασφάλειας για την ΕΕ και ταυτόχρονα σέβεται την εθνική κυριαρχία των κρατών-μελών της, όσον αφορά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της. Δεν έχουν λείψει ωστόσο, κατά την θεσμική της εξέλιξη, τα προσκόμματα και οι περιορισμοί που έφεραν τα κράτη-μέλη στην καθολική εκτελεστική και επιχειρησιακή λειτουργία της Europol, διατηρώντας τοις πράγμασι ένα μεγάλο κομμάτι της εθνικής κυριαρχίας τους, όσον αφορά την

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32016R0794>

ανταλλαγή πληροφοριών, την επιβολή του νόμου και την εν γένει καταπολέμηση του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος⁸.

1.3 Η Πολιτική Διάσταση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Συνεργασίας

Η πολιτική διάσταση της ευρωπαϊκής αστυνομικής συνεργασίας απορρέει ιδίως από τις ευρύτερες προσπάθειες της ΕΕ για τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, όπως αυτό συμπεριλήφθηκε στη Συνθήκη της Λισαβόνας (2007). Αποτελεί επίσης μια από τις πιο δυναμικά εξελισσόμενες διαδικασίες ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, ειδικά μετά την κατάργηση των εσωτερικών συνόρων και την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς. Η ανάγκη για διαχείριση κοινών κινδύνων εσωτερικής ασφάλειας, όπως το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα και η τρομοκρατία, καθιστά την σήμερα ημετέρα τη συνεργασία αυτή αναπόσπαστο κομμάτι της ευρωπαϊκής πολιτικής. Καθοριστικό ρόλο στην ευρωπαϊκή αστυνομική συνεργασία διαδραματίζουν, όπως προαναφέρθηκε, ευρωπαϊκοί θεσμοί όπως η Europol και η Eurojust έχουν μέσω της διευκόλυνσης της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών-μελών και τη συνεργασία των αρχών τους στις ανακριτικές έρευνες⁹.

Σημαντικό ρόλο όμως στην διαμόρφωση και την εν γένει εξέλιξη της ευρωπαϊκής αστυνομικής συνεργασίας διαδραματίζει η διαδικασία των διαπραγματεύσεων σε πολιτικό επίπεδο μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ κατά την θεσμοθέτηση ιδίως του παραγώγου ενωσιακού δικαίου και των πρωτοβουλιών που λαμβάνονται σε αμιγώς πολιτικό επίπεδο. Οι διαπραγματεύσεις αυτές συμβάλλουν στη διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ του ενωσιακού οικοδομήματος και της εθνικής κυριαρχίας των κρατών-μελών της ΕΕ, μιας και η τελευταία δεν έχει ομοσπονδιακό χαρακτήρα. Από τη μία πλευρά, λοιπόν, έχουμε το συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον ασφάλειας και τις απειλές σε βάρος του από το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία και, από την άλλη πλευρά έχουμε την εγγενή, θα έλεγε κανείς, ανάγκη των κρατών-μελών της ΕΕ να διατηρήσουν την ακεραιότητα της εθνικής τους κυριαρχίας.

Επί του πρακτέου, μπορεί κανείς να επαληθεύσει τα ανωτέρω αν λάβει υπόψη τον τρόπο και τη φιλοσοφία λήψης αποφάσεων στα θεσμικά όργανα της ΕΕ και, ιδίως,

⁸ Bureš, O., *Intelligence Sharing and the Fight against Terrorism in the EU: Lessons Learned from Europol*, *European View*, 15(1), 2016, 57-66.

⁹ Occhipinti J., *ο.π.*, 2015 σσ. 237-248.

στο Συμβούλιο της ΕΕ. Κατά τη λήψη αποφάσεων στο Συμβούλιο της ΕΕ για θέματα ευρωπαϊκής αστυνομικής συνεργασίας, απαιτείται η συναίνεση (consensus) των εκπροσώπων των κρατών-μελών. Τα ανωτέρω αναδεικνύουν την ανάγκη επίτευξης πολιτικών συμμαχιών, *συμφωνιών-πακέτο (package-deals)* μεταξύ διαφόρων θεμάτων σε διαφορετικούς τομείς λήψης αποφάσεων της ΕΕ, γεγονός που αναδεικνύει αφ' ενός τη σημασία των πολιτικών διαπραγματεύσεων και, αφ' ετέρου την συμπερίληψη των χαρακτηριστικών όλων των εθνικών κυβερνήσεων των κρατών-μελών της ΕΕ στις πολιτικές της, ιδίως όσον αφορά την αστυνομική συνεργασία.

Με τον τρόπο αυτό οικοδομείται εμπιστοσύνη μεταξύ των πολιτικών εκπροσώπων των κρατών-μελών στην ΕΕ και, ως εκ τούτου, διευκολύνεται η μεταξύ τους συνεργασία στον τομέα της ευρωπαϊκής ασφάλειας¹⁰.

¹⁰ Monar, J., *Cooperation in the Justice and Home Affairs Domain: Characteristics, Constraints, and Progress*. *Journal of European Integration*, 34(7), 2012, 609-624.

2 Οι Κοινές Ομάδες Έρευνας (Joint Investigation Teams)

2.1 Εισαγωγικά

Οι Κοινές Ομάδες Έρευνας (JITs) είναι ομάδες συνεργασίας προσωρινού χαρακτήρα που συστήνονται, κατόπιν έγγραφης συμφωνίας μεταξύ αρχών επιβολής του νόμου από δύο ή περισσότερα κράτη-μέλη της ΕΕ, με σκοπό τη διενέργεια ποινικών ερευνών με διασυνοριακό χαρακτήρα. Οι JITs έχουν ως κύριο σκοπό την άμεση ανταλλαγή πληροφοριών, αποδεικτικών στοιχείων και την από κοινού διενέργεια ποινικών ανακριτικών πράξεων, συμπεριλαμβανομένου των ειδικών ανακριτικών πράξεων βάσει του εκάστοτε εθνικού δικαίου που ισχύει στο κράτος-μέλος που λαμβάνουν χώρα, διευκολύνοντας έτσι την αποτελεσματική αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος, της τρομοκρατίας και άλλων σοβαρών εγκλημάτων¹¹.

2.2 Νομικό πλαίσιο

Η ιδέα των JITs ξεκίνησε από την κατάρτιση ενός κοινού *Σχεδίου Δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Καταπολέμηση του Οργανωμένου Εγκλήματος*¹² που υπεγράφη από τα τότε κράτη-μέλη της ΕΕ το 1997, στο πλαίσιο της υλοποίησης του τότε υφιστάμενου τρίτου πυλώνα της ΕΕ («*Αστυνομική και Δικαστική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις*»). Το εν λόγω κείμενο προέβλεπε, μεταξύ άλλων, τη σύσταση ομάδων έρευνας αποτελούμενων από εξειδικευμένα επιστημονικά και επιχειρησιακά στελέχη των αρχών επιβολής του νόμου με στόχο τη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ του και το συντονισμό των ποινικών ερευνών σε υποθέσεις που αφορούν την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Η εν λόγω πρωτοβουλία συνδυάστηκε με την προσδοκία για μελλοντική διεύρυνση του ρόλου και των αρμοδιοτήτων της Europol, η οποία επρόκειτο να αποκτήσει έναν σημαντικό υποστηρικτικό ρόλο στις συγκεκριμένες ομάδες έρευνας, δεδομένου και του διασυνοριακού χαρακτήρα του οργανωμένου εγκλήματος.

Εν συνεχεία, και κατόπιν των συμπερασμάτων της συνόδου κορυφής που έλαβε χώρα στο Τάμπερε (1999), όπου θεωρήθηκε ζωτικής σημασίας η άμεση σύσταση JITs

¹¹ Αρναουτίδης Π., *Ειδικές ανακριτικές πράξεις για την αντιμετώπιση διεθνικών εγκληματικών και τρομοκρατικών οργανώσεων: πολιτική και πράξη στο πλαίσιο της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας στην ΕΕ (Διδακτορική Διατριβή)*, 2023, σελ. 266. Διαθέσιμο στο <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/54923> (τελευταία πρόσβαση την 22.02.2025)

¹² *Σχέδιο Δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Καταπολέμηση του Οργανωμένου Εγκλήματος*, Κεφάλαιο IV, 1997 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:51997XG0815>)

από τα κράτη-μέλη της ΕΕ για υποθέσεις σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και τρομοκρατίας¹³, υπεγράφη από τα κράτη-μέλη της ΕΕ η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή (2000). Η εν λόγω σύμβαση προέβλεπε σημαντικές καινοτόμες ρυθμίσεις για την εν γένει διευκόλυνση της συνεργασίας των κρατών-μελών κατά τη συμμετοχή τους σε JITs. Ως κυριότερες εξ' αυτών αναφέρονται ενδεικτικά η αμεσότητα της επικοινωνίας για την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των συμμετεχόντων, η χρήση της τεχνολογίας και τηλεδιάσκεψη και τηλεφωνική εξέταση μαρτύρων στο πλαίσιο των ερευνών των JITs, η άρση του απορρήτου των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων και άλλες ειδικές ανακριτικές πράξεις, καθώς και ορισμένοι κανόνες για την προστασία των προσωπικών δεδομένων που συλλέγονται, επεξεργάζονται και αποθηκεύονται κατά τη διάρκεια των διεξαγόμενων ερευνών¹⁴.

Στο μεταξύ την ίδια χρονική περίοδο έλαβαν χώρα ορισμένες πρωτοβουλίες σε επίπεδο διεθνών οργανισμών που προήγαγαν την τάση για ολοένα και περισσότερη διεθνή συνεργασία των αρχών επιβολής του νόμου στο πλαίσιο του διασυνοριακού σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, οι οποίες υποβοήθησαν την ανάπτυξη του πολιτικού και νομικού υποβάθρου των JITs σε επίπεδο ΕΕ. Τέτοιες πρωτοβουλίες, οι οποίες αξίζει να αναφερθούν ήταν η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διακρατικού Οργανωμένου Εγκλήματος (2000)¹⁵ και η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το Έγκλημα στον Κυβερνοχώρο (2001)¹⁶.

Περαιτέρω, νομική πράξη-σταθμό για την θεσμοθέτηση των JITs αποτέλεσε η Απόφαση-Πλαίσιο 2002/465/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 2002, σχετικά με τις κοινές ομάδες έρευνας, η οποία μεταφέρθηκε στην εσωτερική έννομη τάξη της Ελλάδας με το ν. 3663/2008 (Α' 99). Στη συγκεκριμένη Απόφαση-Πλαίσιο προβλέπεται αναλυτικά η οργάνωση και λειτουργία των JITs και, ειδικότερα, η σύνθεση τους, η χρήση των αποδεικτικών στοιχείων και η ενίσχυση της αμοιβαίας αναγνώρισής τους στο πλαίσιο του ευρω-ενωσιακού χώρου ποινικής δικαιοσύνης, το πλαίσιο συμμετοχής και συμβολής της Europol και της Eurojust στις JITs θέματα προσωπικών δεδομένων και εμπιστευτικότητας της διαδικασίας σύστασης και λειτουργίας τους, καθώς και η αστική και ποινική ευθύνη των μελών τους.

Το μέχρι σήμερα ισχύον θεσμικό πλαίσιο αποδεικνύεται, κατ' αρχήν, λειτουργικό έχοντας τα πλεονεκτήματα της ταχείας και αποτελεσματικής συντονισμένης δράσης

¹³ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Tampere, Συμπεράσματα της Προεδρίας, 15 και 16 Οκτωβρίου 1999, (https://www.europarl.europa.eu/summits/pdf/tam_el.pdf)

¹⁴ Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή, 29 Μαΐου 2000 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2000:197:FULL>)

¹⁵ <https://treaties.un.org/doc/Publication/MTDSG/Volume%20II/Chapter%20XVIII/XVIII-12.en.pdf>

¹⁶ <https://rm.coe.int/1680081561>

των κρατών-μελών, στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της διασυνοριακής εγκληματικότητας στην ΕΕ, ενώ χρήσιμη για τα κράτη μέλη είναι και η δυνατότητα χρηματοδότησης των JITs από ενωσιακούς πόρους, γεγονός που ενισχύει τόσο τη διασυνοριακή συνεργασία καθαυτή, όσο και την αποτελεσματικότητά της. Έτερο πλεονέκτημα που προβλέπει το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για τις JITs είναι η διεξαγωγή ανακριτικών πράξεων στα συμμετέχοντα κράτη-μέλη και η ανταλλαγή σχετικών πληροφοριών, χωρίς την υποβολή αιτήματος αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ. Εντούτοις, παρά την αποτελεσματικότητα και τις διευκολύνσεις που παρέχει το ενωσιακό θεσμικό πλαίσιο για τις JITs, διαπιστώνεται ακόμα μια δυσπιστία μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών-μελών σε αυτήν, ως προς την εκτεταμένη ανταλλαγή πληροφοριών που αφορά την ποινική έρευνα, ενώ υφίστανται και δυσχέρειες σε γλωσσικό και πολιτισμικό επίπεδο μεταξύ τους, καθώς και αποκλίσεις στις εσωτερικές έννομες τάξεις τους, που θέτουν εμπόδια συχνά στην ορθολογική και αποτελεσματική λειτουργία των JITs¹⁷.

2.3 Η Οργανωτική Δομή των Κοινών Ομάδων Έρευνας

Η σύσταση των JITs επιτρέπει σε διάφορα κράτη-μέλη να συνεργάζονται στενά κατά τη διάρκεια ποινικών ερευνών διασυνοριακού χαρακτήρα, αποφεύγοντας τις συνήθως χρονοβόρες διαδικασίες αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής, που διενεργούνται μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ. Η οργανωτική δομή των JITs δεν είναι ίδια σε όλες τις περιπτώσεις και διαμορφώνεται αναλόγως με την ιδιομορφία εκάστης διασυνοριακής ποινικής έρευνας με βάση το ισχύον νομικό πλαίσιο που περιγράφηκε παραπάνω.

Οι JITs αποτελούνται συνήθως από εκπροσώπους των εθνικών αρχών επιβολής του νόμου, ιδίως των αστυνομικών, τελωνειακών και εισαγγελικών αρχών των κρατών-μελών που συμμετέχουν σε αυτές. Οι εθνικοί εκπρόσωποι αυτών των κρατών-μελών διατηρούν τις εξουσίες που έχουν σύμφωνα με τη εθνική τους νομοθεσία, ενώ παράλληλα έχουν τη δυνατότητα να δράσουν άμεσα σε όλα τα κράτη-μέλη που συμμετέχουν στην ομάδα, ακολουθώντας πάντα τα συμπεφωνημένα στην εκάστοτε συσταθείσα JIT. Έτσι αφενός διευκολύνεται η άμεση ανταλλαγή πληροφοριών και η ταχεία και ακώλυτη διεξαγωγή διασυνοριακών ποινικών ερευνών, αφετέρου τα συλλεχθέντα κατά τη διάρκεια αυτών αποδεικτικά στοιχεία γίνονται άμεσα αποδεκτά

¹⁷ Riehle, C., *20 years of Joint Investigations Teams (JITs) in the EU: An overview of their development, actors and tools*. ERA Forum 24, 2023, σσ. 163–167

σε όλες τις δικαιοδοσίες των κρατών-μελών που συμμετέχουν στην ίδια JIT. Τέλος, δεν θίγεται υπέρμετρα η εθνική κυριαρχία των κρατών-μελών που συμμετέχουν σε αυτές.

Ειδικότερα, μια Κοινή Ομάδα Έρευνας, παρά το γεγονός ότι δεν ακολουθεί ένα αυστηρό οργανόγραμμα, θα μπορούσε να αποτελείται από τους ακόλουθους βασικούς ρόλους:

(α) Επικεφαλής της JIT (JIT Leader)

Τη θέση αυτή εΐθισται να κατέχει ανώτερος αξιωματούχος εθνικής αρχής επιβολής του νόμου ή εισαγγελικής αρχής του κράτους που ηγείται της έρευνας, ο οποίος έχει υπό την ευθύνη του το συντονισμό και την στρατηγική της JIT. Ο επικεφαλής ορίζεται από τη συμφωνία σύστασης της JIT, η οποία συνάπτεται μεταξύ των συμμετεχόντων σε αυτήν κρατών-μελών, ενώ στην περίπτωση της εθνικής μας νομοθεσίας (παρ. 1 του άρθρου 18 του ν. 3663/2008), *επικεφαλής της JIT είναι ο εκπρόσωπος των ελληνικών Αρχών, που όρισε ο Εθνικός Ανταποκριτής της Eurojust, αρμόδιος για θέματα Κοινών Ομάδων Έρευνας*¹⁸.

(β) Εθνικοί Εκπρόσωποι (National Representatives)

Οι Εθνικοί Εκπρόσωποι ορίζονται από κάθε κράτος-μέλος που συμμετέχει στην JIT και αποτελούν στελέχη των εθνικών αστυνομικών και εισαγγελικών αρχών των εκάστοτε συμμετεχόντων κρατών-μελών. Οι Εθνικοί Εκπρόσωποι αναλαμβάνουν την ευθύνη για τις ερευνητικές δραστηριότητες της συσταθείσας JIT στο πλαίσιο της δικαιοδοσίας τους και ενεργούν σύμφωνα με τις αρμοδιότητες που κατέχουν βάσει της εθνικής τους νομοθεσίας.

(γ) Ειδικοί Αναλυτές και Εμπειρογνώμονες (Specialist Analysts and Experts)

Ανάλογα με τις ανάγκες της έρευνας, ειδικοί σε τομείς όπως η ανάλυση DNA, τα ψηφιακά εγκλήματα, τα οικονομικά εγκλήματα, ή η τρομοκρατία μπορεί να συμμετέχουν στην JIT. Αυτοί οι εμπειρογνώμονες μπορούν να προέρχονται τόσο από τα εθνικά σώματα επιβολής του νόμου όσο και από την Europol.

(δ) Αξιοματικοί-Συνδέσμοι της Europol (Europol Liaison Officers)

Η συμμετοχή της Europol στις επιχειρησιακές έρευνες της JIT δεν είναι άμεση, αλλά παρέχει ουσιαστική υποστήριξη, μέσω των αξιωματικών-συνδέσμων της, οι οποίοι παρέχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες ταχείας ανάλυσης και ανταλλαγής πληροφοριών, μέσω των βάσεων δεδομένων της, οι οποίες αλληλεπιδρούν μεταξύ τους.

¹⁸ Αρναουτίδης Π., ο.π., 2023, σελ. 289.

(ε) Γραμματεία/Διοικητική Υποστήριξη (Secretariat/Administrative Support)

Για τη διευκόλυνση των επικοινωνιών, των διοικητικών διαδικασιών και την τήρηση αρχείων είθισται να δημιουργείται μια υπηρεσία γραμματειακής και διοικητικής υποστήριξης της JIT, για όσο αυτή λειτουργεί. Τα στελέχη αυτής της υπηρεσίας μπορεί να προέρχονται από ένα ή περισσότερα συμμετέχοντα κράτη ή από μια υπηρεσία/οργανισμό της ΕΕ.

Επομένως, από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η δομή μιας JIT προσαρμόζεται αναλόγως με τη φύση και την πολυπλοκότητα της υπόθεσης και των ερευνών και τις ανάγκες των κρατών-μελών που συμμετέχουν κάθε φορά σε μια JIT, ενώ διαφαίνεται επίσης ότι αυτή η ευελιξία της δομής της JIT είναι ένας από τους κύριους λόγους της αποτελεσματικότητάς της στις διασυνοριακές έρευνες που πραγματοποιούνται σε ποινικές υποθέσεις¹⁹.

Σύμφωνα με τη Στατιστική Επετηρίδα της Eurojust από το 2014 έως το 2023, οι αρχές των κρατών-μελών της ΕΕ, με τη συνδρομή ή/και τη συμμετοχή της Eurojust προέβησαν στη συγκρότηση περίπου 2450 JITs για υποθέσεις σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και τρομοκρατίας²⁰.

3. Η επιχειρησιακή συμβολή της Europol στις JITs

3.1. Γενικά στοιχεία

Σε γενικές γραμμές, η Europol διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στη συνεισφορά των JITs, παρέχοντας τεχνική υποστήριξη και εξειδικευμένα μέσα, όπως ιδίως βάσεις δεδομένων που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, ανθρώπινο δυναμικό και συστήματα ανάλυσης και ανταλλαγής πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο. Η συνεισφορά της Europol επεκτείνεται και στην παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών, όπως ιδίως ανάλυση DNA, αποτυπωμάτων, ψηφιακών δεδομένων και άλλων τεχνικών πτυχών

¹⁹ Δίκτυο για τις Κοινές Ομάδες Έρευνας, *Πρακτικός Οδηγός για τις Κοινές Ομάδες Έρευνας*, 2017, σελ. 8. Διαθέσιμο στο https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/joint_investigation_teams_practical_guide_2021_en.pdf (τελευταία πρόσβαση 13.11.2024)

²⁰ Αρναουτίδης Π., ο.π., σσ. 264. Βλ. για τα έτη 2022 και 2023 την Στατιστική Επετηρίδα της Eurojust στο Eurojust, *Consolidated Annual Activity Report, 2022*, σελ. 3. Διαθέσιμο στο <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/eurojust-consolidated-annual-activity-report-2022.pdf> (τελευταία πρόσβαση την 22.02.2025) και Eurojust, *Consolidated Annual Activity Report, 2023*, σελ. 3. Διαθέσιμο στο <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/eurojust-consolidated-annual-activity-report-2023.pdf> (τελευταία πρόσβαση την 22.02.2025).

που ενισχύουν τις δυνατότητες εθνικές έρευνες. Επιπλέον, η Europol μπορεί να χρηματοδοτήσει εν μέρει ή εξ ολοκλήρου τις δραστηριότητες μιας JIT μέσω του σχετικού προγράμματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η επιτυχία μιας JIT εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την καλή συνεργασία και τον συντονισμό μεταξύ των κρατών-μελών και της Europol. Μέσω της άμεσης επικοινωνίας και της κοινής δράσης, οι JITs αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις και τις συνεχώς εξελισσόμενες μορφές του διασυνοριακού εγκλήματος ολοένα και πιο αποτελεσματικά.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο της συμβολής της Europol είναι η δυνατότητα χρηματοδότησης των JITs, καθώς μπορεί να καλύψει εν μέρει ή και ολικά τα έξοδα των δραστηριοτήτων της ομάδας μέσω χρηματοδοτικών εργαλείων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενισχύοντας έτσι τη συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών που συμμετέχουν σε αυτές.

Τέλος, η Europol παρέχει υπηρεσίες εκπαίδευσης στα μέλη των JITs, οι οποίες συνήθως αποτελούν εξειδικευμένα προγράμματα με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη δεξιοτήτων σε κρίσιμους τομείς, όπως η χρήση των εργαλείων ανάλυσης και των βάσεων δεδομένων της Europol, η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, οι τεχνικές αποτελεσματικής έρευνας στον κυβερνοχώρο, και η διαχείριση αποδεικτικών στοιχείων σε διασυνοριακό επίπεδο. Η εκπαιδευτική δραστηριότητα της Europol στα μέλη των JITs στοχεύει στην ενίσχυση της ικανότητας των συμμετεχόντων να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στις διασυνοριακές έρευνες, ενισχύοντας παράλληλα την κοινή δράση των αρχών επιβολής του νόμου και των δικαστικών και εισαγγελικών αρχών στο πλαίσιο της αντιμετώπισης του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας²¹.

3.2. Υποστήριξη δράσεων των JITs από τη Europol

Σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο²², οι ειδικώς εκπαιδευμένοι υπάλληλοι της Europol συμμετέχουν στις JITs σε υποστηρικτικό και συντονιστικό ρόλο, χωρίς να μπορούν να διενεργήσουν ανακριτικές πράξεις, κατά τη διάρκεια ποινικής έρευνας στο πλαίσιο της δράσης των JITs, ούτε βέβαια μπορούν να εκτελέσουν μέτρα καταναγκασμού. Εκ μέρους της Europol, όμως, μπορεί να συγκροτηθεί επιχειρησιακή ομάδα με σκοπό την ανάλυση πληροφοριών στο πεδίο της έρευνας και της χρήσης των βάσεων δεδομένων της για την ταχεία διασταύρωση στοιχείων και τη διασύνδεση

²¹ Mitsilegas V., *EU Criminal Law*, Hart Publishing, 2021, σελ. 225-230.

²² Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794.

των πληροφοριών μεταξύ τους με ειδικά αναλυτικά εργαλεία προηγμένης τεχνολογίας²³. Επιπροσθέτως, οι υπάλληλοι της Europol μπορούν να αναλύσουν μεγάλους όγκους δεδομένων που προκύπτουν από ειδικές ανακριτικές πράξεις (όπως ιδίως άρση απορρήτου των επικοινωνιών και συλλογή δεδομένων από διαδικτυακές ανοιχτές πηγές), τα οποία συμπεριλαμβάνονται στο φάκελο της ποινικής δικογραφίας του κράτους-μέλους που συμμετέχει σε JIT²⁴.

Οι υπάλληλοι αυτοί συμμετέχουν στις ερευνητικές δραστηριότητες των JITs, υπό την συντονιστική και υποστηρικτική μορφή που αναφέρθηκε παραπάνω, μόνο εφόσον οι τελευταίες διερευνούν ποινικά αδικήματα που εμπίπτουν στο πεδίο αρμοδιότητας της Europol, συμβάλλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο και στην ανάδειξη της σημασίας της συμβολής του Οργανισμού της Europol στις JITs και εν γένει στη ευρωπαϊκή αστυνομική και δικαστική συνεργασία²⁵.

Διατρέχοντας τις στατιστικές επετηρίδες της Europol διαπιστώνεται ότι από το 2012 έως το 2022, η Europol συνέβαλε επιχειρησιακά σε περίπου 18700 επιχειρήσεις καταπολέμησης σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και σε περίπου 4700 επιχειρήσεις καταπολέμησης της τρομοκρατίας, με τον ετήσιο ρυθμό τους να βαίνει αυξανόμενος συνεχώς πλην των ετών 2014 και 2022, που μειώθηκε ελαφρώς²⁶.

3.3. Το θεσμικό πλαίσιο ανταλλαγής πληροφοριών της Europol

Αρχικά, αξίζει μια μνεία στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει την ανταλλαγή πληροφοριών μέσω του οργανισμού της Europol, η οποία αποτελεί το βασικό πυλώνα για την αστυνομική συνεργασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Η Europol λειτουργεί ως κεντρικός φορέας συνεργασίας των αστυνομικών και δικαστικών αρχών των κρατών-μελών, με κυριότερο στόχο τη διευκόλυνση της άμεσης και ευέλικτης ανταλλαγής πληροφοριών στο πλαίσιο της καταπολέμησης του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας.

²³ Αρναουτίδης Π., ο.π., σσ. 361-362.

²⁴ Αρναουτίδης Π., ο.π., σσ. 366.

²⁵ Αρναουτίδης Π., ο.π., σσ. 369.

²⁶ Αρναουτίδης Π., ο.π., σσ. 363. Βλ. για το έτος 2022 την Στατιστική Επετηρίδα της Europol στο Europol, *Consolidated Annual Activity Report*, 2022, σελ. 21 (σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα) και 28 (τρομοκρατία). Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Consolidated%20Annual%20Activity%20Report%202022.PDF> (τελευταία πρόσβαση την 22.05.2025)

Πέραν της αρχικής σύμβασης για τη Europol του 1995, η οποία αποτέλεσε το πρώτο βήμα για την καθιέρωση ενός ενωσιακού φορέα με κύρια αρμοδιότητα την παροχή υπηρεσιών ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών-μελών, βασικό ενωσιακό νομοθέτημα για τον εκσυγχρονισμό του εν λόγω θεσμικού πλαισίου αποτέλεσε ο Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794. Μέσω του εν λόγω Κανονισμού, προσαρμόστηκε η λειτουργία της Europol στα σύγχρονα αστυνομικά δεδομένα και στις προκλήσεις του διασυνοριακού εγκλήματος, το οποίο ανέπτυξε συνεχώς νέους τρόπους δράσης και χρησιμοποιούσε νέες τεχνολογίες. Περαιτέρω, καθορίστηκε ένα σαφές πλαίσιο για τη συλλογή, επεξεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ της Europol και των κρατών-μελών, λαμβάνοντας βέβαια υπόψη και την ενωσιακή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και τις κατευθυντήριες γραμμές του Ευρωπαϊκού Επόπτη Προσωπικών Δεδομένων (EDPS)²⁷.

Βασικό εργαλείο για την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ της Europol και των κρατών-μελών αποτελεί το σύστημα SIENA (*Secure Information Exchange Network Application*), το οποίο επιτρέπει την άμεση, ασφαλή και γρήγορη επικοινωνία μεταξύ των εθνικών αρχών επιβολής του νόμου και της Europol, διευκολύνοντας τη ροή πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο και εξυπηρετώντας την αποτελεσματικότητα των διασυνοριακών ερευνών για υποθέσεις σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και τρομοκρατίας. Επιπροσθέτως, ο ως άνω Κανονισμός προβλέπει την αρμοδιότητα της Europol για την παροχή υπηρεσιών ανάλυσης δεδομένων και γενικά τεχνικής υποστήριξης στις εθνικές αρχές, στο πλαίσιο των προαναφερόμενων ερευνών, ενώ σημαντική είναι και η συνεργασία που αναπτύσσει η Europol και με άλλους διεθνείς και ευρωπαϊκούς φορείς, όπως η Eurojust και η Interpol, στο πλαίσιο της εν γένει αστυνομικής συνεργασίας²⁸.

Οι πληροφορίες που ανταλλάσσονται μεταξύ των κρατών-μελών συλλέγονται και παρέχονται στη Europol από τις αστυνομικές και δικαστικές αρχές των κρατών-μελών, μέσω του συστήματος SIENA και άλλων ασφαλών διαύλων. Εκτός αυτού, πληροφορίες μπορούν να συλλεχθούν και να παρασχεθούν στη Europol και από τους προαναφερόμενους ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς, από ιδιωτικούς φορείς

²⁷ Carrera, S., & Guild, E., *Implementing the Lisbon Treaty: Improving Europol's Governance and Accountability*, Centre for European Policy Studies (CEPS), 2016, σσ. 22-28.

²⁸ Mitsilegas, V., *ο.π.*, 2021, σσ. 192-198.

(π.χ. χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών διαδικτύου), καθώς και γενικότερα από έρευνα σε ανοιχτές πηγές πληροφόρησης.

Σημαντικό κομμάτι του διαγράμματος ροής των πληροφοριών (συλλογή, επεξεργασία, ανταλλαγή) είναι η φάση της επεξεργασίας τους, όπου, σύμφωνα και με το Γενικό Κανονισμό Προσωπικών Δεδομένων (Κανονισμός 2016/679, GDPR), αυτή πρέπει να λαμβάνει χώρα, προστατευόμενη από ισχυρές εγγυήσεις για τη μη παραβίαση των προσωπικών δεδομένων των υποκειμένων τους. Ειδικότερα, η επεξεργασία τους από τη Europol πρέπει να λαμβάνει χώρα με νόμιμο τρόπο, για συγκεκριμένους σκοπούς, οι οποίοι είναι πλήρως καθορισμένοι και περιορίζονται στην καταπολέμηση τους σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Τα δεδομένα αυτά, στη φάση της επεξεργασίας τους ταξινομούνται με βάση τον εν γένει σχεδιασμό των εκάστοτε επιχειρησιακών δραστηριοτήτων της Europol από εξειδικευμένο προς τούτο προσωπικό της σε ειδικές βάσεις δεδομένων που τηρούνται σε αυτήν. Σημαντικό ρόλο, βέβαια, διαδραματίζει και ο περιορισμός του χρονικού διαστήματος διατήρησης των προσωπικών δεδομένων και των πληροφοριών που επεξεργάζεται η Europol. Ειδικότερα, όταν εκλείψουν οι λόγοι (επιχειρησιακή δραστηριότητα) για τη διατήρηση, επεξεργασία και ανταλλαγή των πληροφοριών, αυτά διαγράφονται από τη Europol, προκειμένου να μην προκαλείται υπέρμετρη βλάβη στην προσωπικότητα του υποκειμένου, στο οποίο αφορούν²⁹.

3.4. Ανταλλαγή πληροφοριών και Κοινές Ομάδες Έρευνας (JITs)

Η αποτελεσματικότητα μιας Κοινής Ομάδας Έρευνας συνδέεται άρρηκτα με την ποιότητα των πληροφοριών που κατέχει, κατά τη διάρκεια της επιχειρησιακής της δραστηριότητας σε διασυνοριακό επίπεδο. Στο κομμάτι αυτό συμβάλλει αναμφίβολα η Europol με το μηχανισμό ανταλλαγής πληροφοριών και τις σχετικές υπηρεσίες που δύναται να παρέχει σε μια JIT.

Πιο συγκεκριμένα, η Europol, ιδίως μέσω του συστήματος SIENA, διευκολύνει και επιταχύνει τη διαδικασία ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των συμμετεχουσών εθνικών αρχών επιβολής του νόμου σε μια JIT, με αποτέλεσμα την άμεση πρόσβαση των τελευταίων σε κρίσιμες πληροφορίες που αφορούν τον τομέα του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Για παράδειγμα, τα μέλη των JITs που συνεργάζονται με τη Europol μπορούν να έχουν πρόσβαση σε πραγματικό χρόνο

²⁹ Peers, S., *EU Justice and Home Affairs Law*, Oxford University Press, 2020, σσ. 310-315.

σε πληροφορίες που σχετίζονται με εγκληματικές ή τρομοκρατικές οργανώσεις και άτομα που συμμετέχουν σε αυτές, καθώς και για τον επιμέρους τρόπο δράσης τους.

Επειδή, όμως, το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα και η τρομοκρατία έχουν διασυνοριακό χαρακτήρα και διεθνή πολυσχιδή δικτύωση, η Europol παρέχει στις JITs και υπηρεσίες ανάλυσης δεδομένων και πληροφοριών που είναι αποθηκευμένα στις διάφορες βάσεις της, με σκοπό την καλύτερη κατανόηση των συσχετισμών που χαρακτηρίζουν τις εγκληματικές ομάδες ή τα άτομα που αποτελούν αντικείμενο των JITs. Αυτό έχει ως άμεσο συνεπακόλουθο την ταχεία λήψη στοχευμένων στρατηγικών αποφάσεων από τα μέλη των JITs και τη διεξαγωγή αποτελεσματικών ερευνητικών δραστηριοτήτων και, ως εκ τούτου, την επίτευξη των αντικειμενικών στόχων που είχαν τεθεί κατά τη σύστασή τους (π.χ. σύλληψη δραστών, σχηματισμός συνεκτικής δικογραφίας κλπ.)³⁰.

Πέραν των προρρηθέντων όμως, πρέπει να αναφερθούμε και στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η επιχειρησιακή διαδικασία της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ της Europol και των κρατών-μελών στο πλαίσιο της συμβολής της σε μια JIT. Κυρίαρχη πρόκληση που αντιμετωπίζουν τα κράτη είναι η προστασία των προσωπικών δεδομένων, όπως αναλύθηκε παραπάνω, καθώς αυτή αποτελεί μετά την έκδοση του Κανονισμού GDPR, ένα σοβαρό διακύβευμα για την νόμιμη λειτουργία των ενωσιακών θεσμών και οργανισμών. Περαιτέρω, σημαντική τροχοπέδη στην αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών στο πλαίσιο μιας JIT αποτελούν και τα γλωσσικά και πολιτισμικά εμπόδια, που έγκεινται κυρίως στις μη αμελητέες διαφορές που παρουσιάζουν οι εθνικές έννομες τάξεις των κρατών-μελών που συμμετέχουν σε μια JIT, καθώς και στις δυσχέρειες που μπορεί να αντιμετωπίζονται στην διασυνοριακή επικοινωνία των συμμετεχόντων εκπροσώπων των κρατών-μελών.

Επιπροσθέτως, εμπόδια μπορεί να συναντώνται και στη διαλειτουργικότητα των υλικοτεχνικών εξοπλισμών των συμμετεχόντων κρατών-μελών σε μια JIT, καθώς δεν έχουν όλα τα κράτη-μέλη τόσο την οικονομική δυνατότητα να αποκτήσουν σύγχρονο υλικοτεχνικό εξοπλισμό, όσο και την τεχνογνωσία να τον χρησιμοποιήσουν αποτελεσματικά στο πλαίσιο της ερευνητικής δραστηριότητας μιας JIT. Τέλος, δεν μπορούν να μην αναφερθούν τα ζητήματα έλλειψης εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών-μελών, τα οποία παρά την προχωρημένη φάση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης δεν έχουν εκλείψει σε καμία περίπτωση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι εθνικές αρχές

³⁰ Carrera, S., & Guild, E., *ο.π.*, 2016, σσ. 22-28.

να μη μοιράζονται όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες που κατέχουν με τα λοιπά μέλη μιας JIT, καθώς θεωρούν ότι αυτές έχουν ιδιαίτερη σημασία για την κρατική τους οντότητα, ώστε δεν μπορούν να τις μοιραστούν με κανένα κράτος-μέλος³¹.

Ως εκ τούτου, συνάγεται ότι η συμβολή της Europol, μέσω της παροχής υπηρεσιών ανταλλαγής πληροφοριών και ανάλυσης δεδομένων, έχει κρίσιμο αντίκτυπο στην αποτελεσματικότητα μιας JIT, ως βασικό συστατικό της επίτευξης των σκοπών της.

3.5. Τα βασικά επιχειρησιακά εργαλεία της Europol

3.5.1. Γενικά στοιχεία

Η Europol παρέχει θεμελιώδη επιχειρησιακή υποστήριξη στις JITs, χρησιμοποιώντας εξειδικευμένα εργαλεία και πλατφόρμες για την ανταλλαγή πληροφοριών και την ανάλυση δεδομένων. Βασικό εργαλείο που υποστηρίζει τις ερευνητικές δραστηριότητες των JITs είναι το σύστημα SIENA (Secure Information Exchange Network Application), το οποίο παρέχει ασφαλή και άμεση ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου των κρατών-μελών που συμμετέχουν στις JITs.

Περαιτέρω, προηγμένα εργαλεία ανάλυσης δεδομένων παρέχονται τόσο από το Ευρωπαϊκό Κέντρο Καταπολέμησης της Τρομοκρατίας (ECTC) όσο και το Ευρωπαϊκό Κέντρο για το Κυβερνοέγκλημα (EC3), όπως ιδίως εργαλεία ανάλυσης DNA, αποτυπωμάτων και ψηφιακών δεδομένων, που έχει στη διάθεσή της η Europol και τα χρησιμοποιεί με σκοπό τη διευκόλυνση των JITs. διευκολύνουν τις διασυνοριακές έρευνες των JITs³².

3.5.2. Το σύστημα «SIENA»

Το σύστημα SIENA (Secure Information Exchange Network Application) της Europol αποτελεί ένα βασικό δίαυλο ασφαλούς και ταχείας ανταλλαγής πληροφοριών επιχειρησιακού και στρατηγικού χαρακτήρα μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου στην ΕΕ, στο οποίο όμως συμμετέχουν πέραν των κρατών-μελών της ΕΕ και διεθνείς εταίροι από τρίτα κράτη. Το σύστημα SIENA εξυπηρετεί την άμεση ανταλλαγή

³¹ Europol, *European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA) 2021*, σσ. 8-10, διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment-socta-2021> (τελευταία πρόσβαση 24.10.2024).

³² Mitsilegas, V., ο.π., 2021, σσ. 246-253.

πληροφοριών μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών-μελών της ΕΕ σε μια JIT, χωρίς ενδιάμεσους αποδέκτες, με σκοπό την αμεσότητα της συνεργασίας μεταξύ τους και την αύξηση της αποδοτικότητας των ερευνητικών τους δραστηριοτήτων, μέσω της κατοχής κρίσιμων πληροφοριών που παρέχονται από άλλα κράτη σε πραγματικό χρόνο³³.

Ένα από τα βασικότερα πλεονεκτήματα του συστήματος SIENA, είναι η δυνατότητα κρυπτογράφησης πληροφοριών που ανταλλάσσονται μέσω αυτού, προκειμένου να διασφαλιστεί το περιεχόμενό τους, το οποίο στις περισσότερες περιπτώσεις είναι εμπιστευτικό, όσον αφορά τη διαβάθμισή του, θα φθάσει με ασφαλή τρόπο στον έτερο χρήστη του συστήματος και αποδέκτη της πληροφορίας. Πέραν αυτού, το SIENA έχει τη δυνατότητα ευρείας και πολυεπίπεδης κατηγοριοποίησης των διαλαμβανόμενων σε αυτό πληροφοριών, με βάση διάφορους δείκτες, όπως ιδίως το επίπεδο εμπιστευτικότητας της πληροφορίας και της αξιοπιστίας της, ενώ η διαχείρισή τους εντός του συστήματος είναι ιχνηλάσιμη από τους διαχειριστές του, διασφαλίζοντας έτσι τον ορθολογικό χειρισμό τους από τους χρήστες του και, συνεπακόλουθα, την τυχόν λογοδοσία τους σε περίπτωση καταχρηστικής συμπεριφοράς³⁴.

Μέσω του συστήματος SIENA διασυνδέονται περισσότερες από 3.000 αρχές επιβολής του νόμου σε 70 χώρες (κράτη-μέλη της ΕΕ και τρίτα κράτη), σε ένα ασφαλές περιβάλλον ταχείας ανταλλαγής πληροφοριών, αυξάνοντας έτσι την αποτελεσματικότητά του και τη χρησιμότητά του, κατά τη διάρκεια των ερευνητικών δραστηριοτήτων μιας JIT.³⁵

3.5.3. Τα Έργα Ανάλυσης της Europol (Analysis Projects)

Τα Έργα Ανάλυσης της Europol (APs) είναι ορισμένα από τα πιο χρήσιμα και αξιοσημείωτα εργαλεία της, τα οποία συμβάλλουν σε εξειδικευμένους τομείς

³³ Europol. *Secure Information Exchange Network Application (SIENA)*. Διαθέσιμο στο: <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/information-exchange/secure-information-exchange-network-application-siena> (τελευταία πρόσβαση 25.10.2024)

³⁴ Europol. *Facilitation of Information Exchange*. Διαθέσιμο στο https://www.europol.europa.eu/DPF/3.4.FACILITATION_OF_INFORMATION_EXCHANGE.html (τελευταία πρόσβαση την 07.11.2024)

³⁵ Europol. *More than 3,000 law enforcement authorities now connected to Europol*. Διαθέσιμο στο: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/more-3-000-law-enforcement-authorities-now-connected-to-europol> (τελευταία πρόσβαση 25.10.2024)

δραστηριοποίησης της Europol και βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση με τις ερευνητικές δραστηριότητες των εθνικών αρχών επιβολής του νόμου. Είναι ομάδες που επικεντρώνονται στην έρευνα και την ανάλυση πληροφοριών και δεδομένων σε συγκεκριμένους τομείς εγκληματικότητας (π.χ. τρομοκρατία, βίαιος εξτρεμισμός, οργανωμένο έγκλημα κλπ.), διευκολύνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις έρευνες των εθνικών αρχών επιβολής του νόμου.

Η συμβολή των APs στην ερευνητική δραστηριότητα των JITs είναι κρίσιμη, καθώς, αλληλεπιδρούν με τα μέλη των τελευταίων με σκοπό την διευκόλυνση της επίτευξης των εκάστοτε επιδιωκόμενων στόχων των JITs. Πιο συγκεκριμένα, τα μέλη των JITs έχουν πρόσβαση σε στοχευμένες πληροφορίες που αφορούν την έρευνα που διεξάγουν, οι οποίες συμπεριλαμβάνονται στα APs και έχουν συλλεχθεί από διάφορα κράτη-μέλη, τα οποία τις έχουν συνεισφέρει και έχουν δώσει την πρόσβαση των υπολοίπων κρατών-μελών σε αυτές με τη συναίνεσή τους.

Περαιτέρω, μέσω των APs προσφέρεται η δυνατότητα ανάλυσης πληροφοριών από τα δεδομένα που έχουν συνεισφέρει σε αυτά τα κράτη-μέλη και εκπόνησης αναλυτικών εκθέσεων που αποτυπώνουν τόσο συμπεράσματα επί συγκεκριμένου υλικού ανάλυσης πληροφοριών, όσο και τις γενικότερες τάσεις στον τομέα ενασχόλησης του εκάστοτε AP της Europol. Η ανάλυση των προαναφερόμενων δεδομένων πραγματοποιείται μέσω προηγμένων λογισμικών, τα οποία έχουν τη δυνατότητα να παράγουν αποτέλεσμα ανάλυσης μεγάλου όγκου δεδομένων και να καταλήγουν σε στοχευμένα παραμετροποιημένα συμπεράσματα³⁶.

Τέλος, αξιοσημείωτη έκφανση της συμβολής τους στην δραστηριότητα των JITs είναι η επιχειρησιακή τους υποστήριξη, ειδικά σε περίπτωση συντονισμού μεγάλου αριθμού κρατών-μελών, μέσω της οργάνωσής τους και της παροχής κατευθύνσεων σε αυτές. Η αλληλεπίδραση μεταξύ των APs και των JITs αποτελεί ένα σημαντικό τμήμα της γενικότερης στρατηγικής της Europol για την καταπολέμηση του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, καθώς επιτρέπει την ταχύτερη και αποδοτικότερη εξιχνίαση σύνθετων υποθέσεων, βελτιώνοντας παράλληλα την ικανότητα των JITs να διαχειρίζονται πολυεπίπεδες υποθέσεις³⁷.

³⁶ Europol. *Europol Analysis Projects*. Διαθέσιμο στο: <https://www.europol.europa.eu/operations-services-innovation/europol-analysis-projects> (τελευταία πρόσβαση την 07.11.2024)

³⁷ Depuydt, P., *Europol and JITs*. Διαθέσιμο στο <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/WorkingGroups/EMInternationalCooperation/>

3.5.4. Οι μονάδες ECTC και το EC3 της Europol

Σημαντικές μονάδες της Europol που συμβάλλουν στην επίτευξη των αντικειμενικών στόχων των JITs είναι, αφ' ενός, το Ευρωπαϊκό Κέντρο Καταπολέμησης της Τρομοκρατίας (ECTC) και, αφ' ετέρου, το Ευρωπαϊκό Κέντρο Κυβερνοεγκλήματος (EC3).

Πιο συγκεκριμένα, κύριος ρόλος του ECTC, το οποίο ιδρύθηκε το 2016 ως απάντηση στην συνεχώς αυξανόμενη τρομοκρατική δραστηριότητα στην Ευρώπη, είναι να συλλέγει πληροφορίες και δεδομένα από εθνικές και διεθνείς αρχές για την πρόληψη και καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Παράλληλα, παρέχει υπηρεσίες ανάλυσης (ψηφιακές επικοινωνίες, οικονομικές συναλλαγές υποκειμένων της JIT κ.α.) και εκτίμησης απειλών, υποστηρίζει τις JITs σε επιχειρησιακό επίπεδο, ενώ δύναται να παρέχει και νομική υποστήριξη σε αυτές.

Ειδικότερα, το ECTC, είναι υπεύθυνο για τη συλλογή πληροφοριών από τα κράτη-μέλη της ΕΕ, για θέματα που εμπíπτουν στον τομέα των αρμοδιοτήτων του και η περαιτέρω ανάλυση τους, η οποία οδηγεί στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων αναφορικά με την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και την πρόληψη τυχόν τρομοκρατικών ενεργειών που βρίσκονται στο στάδιο των προπαρασκευαστικών ενεργειών. Το ECTC μπορεί να λειτουργήσει επίσης εν είδει κέντρου επιχειρήσεων σε περιπτώσεις επιχειρήσεων των κρατών-μελών της ΕΕ σε βάρος τρομοκρατικών οργανώσεων, υποστηρίζοντας τις έρευνες των αντιτρομοκρατικών υπηρεσιών τους σε πραγματικό χρόνο³⁸.

Επιπροσθέτως, αξίζει να αναφερθεί ότι το ECTC διαθέτει εξειδικευμένες ομάδες από εμπειρογνώμονες σε θέματα τρομοκρατίας, ριζοσπαστικοποίησης και βίαιου εξτρεμισμού, καθώς και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και σχετικού κυβερνοεγκλήματος. Οι εμπειρογνώμονες αυτοί, πέραν των υπηρεσιών ανάλυσης πληροφοριών, παρέχουν και υποστηρικτικές υπηρεσίες και τεχνογνωσία προς τα κράτη-μέλη της ΕΕ, σε θέματα πρόληψης ιδίως της ριζοσπαστικοποίησης,

[16-18November2020/presentations/4. Europol Presentation - Peter Depuydt.pdf](https://www.europol.europa.eu/presentations/4.0) (τελευταία πρόσβαση την 07.11.2024).

³⁸ Europol. *European Counter Terrorism Centre - ECTC*. Διαθέσιμο στο: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc> (τελευταία πρόσβαση 25.10.2024)

συνεργαζόμενοι με θεσμικά όργανα της ΕΕ διεθνείς οργανισμούς και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών³⁹.

Στη δομή του ECTC εντάσσεται και το EU Internet Referral Unit (EU-IRU), το οποίο ιδρύθηκε το 2015 και έχει ως κύριο στόχο τον εντοπισμό και την αφαίρεση περιεχομένου από το διαδίκτυο που σχετίζεται με τρομοκρατία και βίαιο εξτρεμισμό. Το EU-IRU συνεργάζεται άμεσα προς τούτο με διαδικτυακές πλατφόρμες και παρόχους υπηρεσιών διαδικτύου παγκοσμίως και διαδραματίζει συντονιστικό ρόλο για την απομάκρυνση τρομοκρατικού και εξτρεμιστικού περιεχομένου από το διαδίκτυο σε επίπεδο κρατών-μελών της ΕΕ, συνδράμοντας έτσι και στη επιτυχή έκβαση των JITs, όταν επιθυμητός τους στόχος είναι ο εντοπισμός και η απομάκρυνση αυτού του περιεχομένου.

Η EU-IRU, μεταξύ των άλλων δυνατοτήτων της, έχει ως κύριο στόχο την παρακολούθηση διαφόρων μέσων κοινωνικής δικτύωσης και ιστοτόπων, και να αναφέρει στοχευμένα το περιεχόμενό της στους παρόχους υπηρεσιών διαδικτύου, επισημαίνοντας όταν αυτό σχετίζεται με τρομοκρατική δραστηριότητα, κατά παράβαση των όρων χρήσης της ιστοσελίδας, προκειμένου οι τελευταίοι απομακρύνουν το περιεχόμενο αυτό. Πέραν τούτου, η EU-IRU έχει τη δυνατότητα να προβαίνει σε ανάλυση του περιεχομένου που συλλέγει από το διαδίκτυο και να καταλήγει σε χρήσιμα συμπεράσματα, αναφορικά με τον τρόπο χρήσης του διαδικτύου από τρομοκρατικά δίκτυα, με σκοπό την προπαγάνδισή των ιδεολογικών τους προταγμάτων.

Περαιτέρω, η EU-IRU συνεργάζεται, με ιδιωτικές εταιρείες του τεχνολογικού τομέα, που δραστηριοποιούνται ιδίως στην παροχή υπηρεσιών διαδικτύου, καθώς και με φορείς της κοινωνίας των πολιτών και διεθνείς οργανισμούς, με σκοπό την πρόληψη και καταστολής της ιδεολογικής προπαγάνδας των τρομοκρατικών δικτύων, μέσω του διαδικτύου. Τέλος, οργανώνει ειδικά εκπαιδευτικά σεμινάρια σε συνεργασία με τις εθνικές αρχές επιβολής του νόμου, προάγοντας την ευαισθητοποίηση στον τομέα δραστηριοποίησής του και ενθαρρύνοντας τις εθνικές αρχές να λάβουν μέτρα κατά της διάδοσης τρομοκρατικού περιεχομένου μέσω του διαδικτύου, σύμφωνα και με τα όσα προβλέπονται στον *Κανονισμό (ΕΕ) 2021/784 του Ευρωπαϊκού*

³⁹ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. *Ευρωπόλ: Το Συμβούλιο θεσπίζει νομοθεσία με την οποία ανατίθενται νέα καθήκοντα στον οργανισμό.* Διαθέσιμο στο: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2022/05/24/europol-le-conseil-adopte-une-legislation-confiant-de-nouvelles-taches-a-l-agence/> (τελευταία πρόσβαση την 07.11.2024)

Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πρόληψη της διάδοσης τρομοκρατικού περιεχομένου στο διαδίκτυο⁴⁰.

Από την άλλη πλευρά, στην επιχειρησιακή αποδοτικότητα των JITs συμβάλλει και το EC3, το οποίο έχει ως κύριο στόχο την καταπολέμηση του κυβερνοεγκλήματος (cybercrime) σε διασυνοριακό επίπεδο, παρέχοντας τεχνογνωσία στις ψηφιακές εγκληματολογικές αναλύσεις και τεχνικές πληροφορίες για την ανίχνευση και εξουδετέρωση κυβερνοαπειλών. Οι JITs επωφελούνται από τις υποδομές και τα εξειδικευμένα εργαλεία ανάλυσης του EC3, ειδικά σε περιπτώσεις που αφορούν οργανωμένο κυβερνοεγκλημα, παιδική εκμετάλλευση και οικονομική απάτη, ενώ χρήσιμες είναι και οι υπηρεσίες που παρέχει το EC3 σε αυτές, αναφορικά με την επεξεργασία ψηφιακών πειστηρίων και αποδεικτικών στοιχείων⁴¹.

Μία από τις ομάδες δράσης (taskforce) του EC3 για τη διαπίστωση και την περαιτέρω ανάλυση εγκληματικών συμπεριφορών στον κυβερνοχώρο είναι η J-CAT (Joint Cybercrime Action Taskforce). Πρόκειται για μία ομάδα στελεχών, που βοηθά στο συντονισμό διεθνών επιχειρήσεων, όπως εν προκειμένω και οι JITs, για την καταπολέμηση του κυβερνοεγκλήματος, ενώ η ίδια κατορθώνει να εντοπίζει δραστηριότητες κακόβουλων λογισμικών, κυβερνοεπιθέσεις και παράνομες συναλλαγές που διενεργούνται μέσω διαδικτύου. Οι δυνατότητες αυτές του EC3 είναι πολύ σημαντικές για την αποτελεσματικότητα των JITs, αν λάβει κανείς υπόψη το διεθνώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον του εγκλήματος και τη χρήση νέων τεχνολογιών από τους δράστες διασυνοριακών εγκλημάτων που εμπίπτουν στο πεδίο έρευνας των JITs⁴².

3.5.5. Η ανάλυση βιομετρικών δεδομένων

Η Europol διαθέτει εργαλεία ανάλυσης γενετικού υλικού (DNA) και βιομετρικών δεδομένων, μέσω των οποίων παρέχει υποστήριξη στις JITs. Τα εργαλεία αυτά διευκολύνουν την ταυτοποίηση ατόμων που εμπλέκονται σε αδικήματα που αποτελούν πεδίο έρευνας των JITs και ενισχύουν, παράλληλα, το αποδεικτικό υλικό

⁴⁰ Κανονισμός (ΕΕ) 2021/784 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2021, σχετικά με την πρόληψη της διάδοσης τρομοκρατικού περιεχομένου στο διαδίκτυο. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A32021R0784> (τελευταία πρόσβαση 07.11.2024)

⁴¹ Europol. *European Cybercrime Centre - EC3*. Διαθέσιμο στο: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-cybercrime-centre-ec3> (τελευταία πρόσβαση 25.10.2024)

⁴² Europol. *J-CAT (Joint Cybercrime Action Taskforce)*. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/joint-cybercrime-action-taskforce> (τελευταία πρόσβαση 25.10.2024)

που συλλέγεται κατά τη διάρκειά τους και πρόκειται να χρησιμοποιηθεί για την δίωξη και καταδίκη των κατηγορουμένων δραστών.

Ειδικότερα, το DNA και τα δακτυλικά αποτυπώματα αξιοποιούνται μέσω του δικτύου Prüm⁴³, που επιτρέπει την αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών που σχετίζονται με αυτά, μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ, με αποτέλεσμα τη διευκόλυνση ταυτοποίησης και σύλληψης δραστών που εμπλέκονται σε διασυνοριακά εγκλήματα. Το DNA αποτελεί την κορωνίδα των βιομετρικών δεδομένων, όσον αφορά την αποδεικτική ισχύ του, καθώς επιτρέπει την ταυτοποίηση ατόμων, όταν τα λοιπά αποδεικτικά στοιχεία και βιομετρικά δεδομένα δεν είναι διαθέσιμα, μιας και είναι σχεδόν ανεπανάληπτο και αμετάβλητο για κάθε άτομο.

Μέσω της ταχείας ταυτοποίησης ατόμων βάσει των μοναδικών χαρακτηριστικών που αυτά φέρουν, η Europol συνδράμει στον καλύτερο προσανατολισμό των ερευνών των JITs, μιας και διαθέτει μεγάλες βάσεις βιομετρικών δεδομένων και προηγμένα τεχνολογικά εργαλεία, τα οποία προσφέρουν υψηλό ποσοστό ακρίβειας στην ταυτοποίηση ατόμων μέσω των βιομετρικών τους χαρακτηριστικών και ενισχύουν, παράλληλα, την αξιοπιστία του αποδεικτικού υλικού που συλλέγεται στο πλαίσιο μιας JIT. Στον τομέα αυτό συνδράμει αν μη τι άλλο η τεχνολογία τεχνητής νοημοσύνης (AI), η οποία επιταχύνει τη διαδικασία ανάλυσης και συσχέτισης βιομετρικών στοιχείων που συλλέγονται και επεξεργάζονται σε υποθέσεις που έχουν συσταθεί JIT από διάφορα κράτη-μέλη⁴⁴.

3.5.6. Εργαλεία προστασίας προσωπικών δεδομένων (GDPR)

Τέλος, όπως προαναφέρθηκε, η Europol παρέχει στις JITs υποστήριξη σχετικά με τα θέματα προστασίας προσωπικών δεδομένων, διασφαλίζοντας τη συμμόρφωση με τους κανονισμούς προστασίας προσωπικών δεδομένων, όπως ο GDPR, κατά τη διάρκεια των διασυνοριακών ερευνών που λαμβάνουν χώρα από αυτές.

⁴³ Κανονισμός (ΕΕ) 2024/982 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Μαρτίου 2024, σχετικά με την αυτοματοποιημένη αναζήτηση και ανταλλαγή δεδομένων για την αστυνομική συνεργασία, και για την τροποποίηση των αποφάσεων 2008/615/ΔΕΥ και 2008/616/ΔΕΥ του Συμβουλίου και των κανονισμών (ΕΕ) 2018/1726, (ΕΕ) 2019/817 και (ΕΕ) 2019/818 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (κανονισμός Prüm II) (διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32024R0982>)

⁴⁴ Europol. *AI and Policing. The benefits and challenges of artificial intelligence for law enforcement*. Διαθέσιμο στο: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/AI-and-policing.pdf> (τελευταία πρόσβαση την 07.11.2024).

Κύριος διάυλος συνεργασίας μεταξύ της Europol και των JITs είναι η πλατφόρμα συνεργασίας των JITs, η οποία σχεδιάστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του 2021 για την «ψηφιοποίηση της διασυνοριακής δικαστικής συνεργασίας» και τη διευκόλυνση της διαλειτουργικότητας των εθνικών αρχών που συμμετέχουν στις JITs, ιδίως στον τομέα της ανταλλαγής πληροφοριών και αποδεικτικού υλικού που σχετίζεται με το ερευνητικό πεδίο των JITs⁴⁵.

Στο πλαίσιο αυτό, η Europol υποστηρίζει τις JITs στην ασφαλή αποθήκευση και μεταφορά δεδομένων, καθώς και στη διασφάλιση της διαφάνειας στις κινήσεις αποδεικτικών στοιχείων, με πλήρες αρχείο καταγραφής δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται στην ενωσιακή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων (GDPR)⁴⁶.

⁴⁵ European Commission. *Joint Investigation Teams (JITs) collaboration platform*. Διαθέσιμο στο: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/digitalisation-justice/joint-investigation-teams-jits-collaboration-platform_en?prefLang=el (τελευταία πρόσβαση 25.10.2024)

⁴⁶ Δίκτυο για τις Κοινές Ομάδες Έρευνας, *Πρακτικός Οδηγός για τις Κοινές Ομάδες Έρευνας*, 2017, σελ. 16. Διαθέσιμο στο https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/joint_investigation_teams_practical_guide_2021_en.pdf (τελευταία πρόσβαση 13.11.2024)

4. Ο ρόλος της Europol στην Εκπαίδευση των JITs

Η εκπαίδευση και η ανάπτυξη δεξιοτήτων των μελών των JITs αποτελεί ζήτημα ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική καταπολέμηση του διασυνοριακού σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πολύπλοκη δομή των σύγχρονων εγκληματικών οργανώσεων και ο εξελιγμένος τρόπος δράσης τους (*modus operandi*) απαιτεί από τα μέλη των JITs να διαθέτουν εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες σε πολυδιάστατους τομείς που αφορούν το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία.

Βασικός λόγος για την συνεχή και εξειδικευμένη εκπαίδευση των μελών των JITs είναι η ανάγκη τους για την κατανόηση διαφορετικών εθνικών νομικών συστημάτων ενόψει και του φαινομένου της πολυνομίας που μαστίζει τις περισσότερες από τις εθνικές έννομες τάξεις των κρατών-μελών της ΕΕ. Έτερος λόγος που επιβάλλει τη συνεχή εκπαίδευση είναι η επίτευξη αποτελεσματικής επικοινωνίας σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας, ενώ παράλληλα σημαντική είναι και η ενίσχυση των εν γένει επαγγελματικών δεξιοτήτων των μελών των JITs, ως προς την μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας των ανακριτικών τεχνικών τους, της διαχείρισης ευαίσθητων πληροφοριών και της διασφάλισης των δικαιωμάτων των υπόπτων και κατηγορουμένων, σε ένα ευρύτερο πλαίσιο διαφάνειας και λογοδοσίας που πρέπει να υπάρχει κατά τη διεξαγωγή των ερευνητικών δραστηριοτήτων των JITs⁴⁷.

Παρά το γεγονός ότι η Europol δεν αποτελεί τον κύριο φορέα εκπαίδευσης των μελών των JITs, συνεργάζεται με τον «*Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κατάρτιση στον τομέα της επιβολής του νόμου (CEPOL)*»⁴⁸, με απώτερο σκοπό την κατάλληλη κατάρτιση και βελτίωση των δεξιοτήτων των μελών των JITs στους προαναφερόμενους τομείς. Στο ίδιο δίκτυο συνεργασίας και ανταλλαγής εκπαίδευσης και εμπειριών συμμετέχει και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Δικαστικής Συνεργασίας (EJTN)⁴⁹, καθώς και το Δίκτυο Κοινών Ομάδων Έρευνας (JIT Network)⁵⁰.

⁴⁷ Mitsilegas, V., ο.π., 2021, σελ. 45.

⁴⁸ <https://www.cepol.europa.eu>

⁴⁹ <https://eitn.eu>

⁵⁰ <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/practitioner-networks/jits-network>

5. Συμβολή της Europol σε αξιοσημείωτες JITs

5.1.1. Επιχείρηση Pollino

Η επιχείρηση «Pollino», η οποία έλαβε χώρα το 2018, αποτέλεσε μία από τις μεγαλύτερες ευρωπαϊκές αστυνομικές επιχειρήσεις κατά της ιταλικής μαφίας «Ndrangheta», η οποία είχε ως κύριο στόχο την εξάρθρωση εγκληματικών οργανώσεων εμπορίας ναρκωτικών ουσιών, νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και άλλων συναφών εγκλημάτων. Για τους σκοπούς της επιχείρησης συστήθηκε JIT από τις αρμόδιες εθνικές αρχές της Ολλανδίας, της Ιταλίας, της Γερμανίας, του Λουξεμβούργου και του Βελγίου.

Στο πλαίσιο της επιχείρησης, η Europol συνέβαλε καθοριστικά στη σύσταση και υποστήριξη της JIT που συστήθηκε παρέχοντας ανάλυση δεδομένων, τεχνική υποστήριξη και συντονισμό μεταξύ των αστυνομικών αρχών των συμμετεχουσών χωρών. Η Europol διευκόλυνε την άμεση ανταλλαγή πληροφοριών μέσω του συστήματος SIENA, επιτρέποντας την ταχύτερη απόκριση και συνεργασία των εθνικών αρχών. Επιπλέον, παρείχε πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων και ανέλυσε στοιχεία για τη δράση και τις διασυνδέσεις της συγκεκριμένης εγκληματικής οργάνωσης, διευκολύνοντας τη συντονισμένη δράση της JIT, ενώ, τέλος υποστήριξε τις εθνικές αρχές σε τεχνικό επίπεδο για την επιτυχή έκβαση της επιχειρησιακής της δραστηριότητας. Η επιχείρηση οδήγησε σε περίπου 100 συλλήψεις και κατασχέσεις περιουσιακών στοιχείων αξίας περίπου 200 εκατομμυρίων ευρώ⁵¹.

Σε συνέχεια της επιχείρησης Pollino συστάθηκε το 2021 νέα JIT από τις αρμόδιες αρχές της Ιταλίας και της Γερμανίας, η οποία με την υποστήριξη της Europol και της Eurojust προέβη με τον ίδιο τρόπο στη σύλληψη άλλων 31 ατόμων και κατασχέσεις περιουσιακών στοιχείων που ανέρχονται σε χιλιάδες ευρώ. Αξιοσημείωτη είναι η μνεία στην επιτυχημένη ανάλυση και χρήση των δεδομένων που είχαν παρασχεθεί από τα κράτη-μέλη στο Έργο Ανάλυσης της Europol που αφορά το Ιταλικό Οργανωμένο Έγκλημα (AP ITOC), το οποίο κατάφερε να προσφέρει κρίσιμες πληροφορίες για τις βασικές δομές και δραστηριότητες της 'Ndrangheta σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

⁵¹ Europol. *Coordinated crackdown on 'Ndrangheta mafia in Europe*. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/coordinated-crackdown-ndrangheta-mafia-in-europe> (τελευταία πρόσβαση 29.10.2024)

Αποτέλεσμα αυτού ήταν η πραγματοποίηση στοχευμένων και στρατηγικών επιχειρήσεων στο πλαίσιο της εν λόγω υπόθεσης⁵².

5.1.2. Επιχείρηση Icebreaker

Η Επιχείρηση «Icebreaker» της Europol έλαβε χώρα το 2019 και αποτέλεσε μια από τις πιο συντονισμένες επιχειρήσεις στην Ευρώπη με σκοπό την εξάρθρωση εγκληματικής οργάνωσης που είχε ως κύριο σκοπό τη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών και τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Η εν λόγω επιχείρηση Ξεκίνησε από τις λιθουανικές αρχές το 2016 και συνεχίστηκε με τη συμμετοχή της Εσθονίας, Πολωνίας, Ηνωμένου Βασιλείου και Ισπανίας, όταν αποκαλύφθηκαν εγκλήματα που είχαν τελεστεί από την υπό έρευνα εγκληματική οργάνωση σε αυτές. Παράλληλα, συστήθηκε προς το σκοπό της καλύτερης διερεύνησης της υπόθεσης μια JIT, η οποία υποστηρίχθηκε σε επιχειρησιακό επίπεδο από τη Europol.

Η Europol σύστησε για τον καλύτερο συντονισμό της επιχείρησης Icebreaker μια Επιχειρησιακή Ομάδα Δράσης (Operational Task Force), που ανέλαβε να ενισχύσει τη συνεργασία μεταξύ των χωρών και να διευκόλυε την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ τους. Αξίο μνείας είναι το γεγονός ότι η Europol αξιοποίησε το σύστημα SIENA για την ασφαλή και άμεση ανταλλαγή δεδομένων και τα Analysis Projects για την ανάλυση των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν. Κατά τη διάρκεια των δράσεων, η Europol υποστήριξε την JIT και τις εθνικές αρχές που συμμετείχαν σε αυτήν με ειδικούς εμπειρογνώμονες για την επεξεργασία δεδομένων και την ανάλυση πληροφοριών, γεγονός που οδήγησε σε τουλάχιστον 22 συλλήψεις ατόμων και κατασχέσεις που ξεπέρασαν τα 8 εκατομμύρια ευρώ σε μετρητά και άλλα πολύτιμα αντικείμενα⁵³.

5.1.3. Επιχείρηση EMMA (Υπόθεση Encrochat)

Η επιχείρηση EMMA έλαβε χώρα το 2020, όταν εθνικές αρχές που είχαν συστήσει JIT, κατάφεραν να «σπάσουν» την κρυπτογράφηση μιας ασφαλούς πλατφόρμας

⁵² Europol. *New action at EU level against 'Ndrangheta in Italy and Germany*. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/new-action-eu-level-against-'ndrangheta-in-italy-and-germany> (τελευταία πρόσβαση 29.10.2024)

⁵³ Europol. *Operational Task Force leads to dismantling of one of Europe's most prolific crime groups behind €680 million operation*. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/operational-task-force-leads-to-dismantling-of-one-of-europe-s-most-prolific-crime-groups-behind-€680-million-operation> (τελευταία πρόσβαση 30.10.2024)

επικοινωνίας που χρησιμοποιούσαν εγκληματικές οργανώσεις σε όλη την Ευρώπη, η οποία ονομαζόταν «EncroChat». Η πλατφόρμα EncroChat, σχεδιασμένη για ανώνυμη και ασφαλή επικοινωνία, αποτελούσε μέσο διακίνησης πληροφοριών για εμπόριο ναρκωτικών, ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και άλλες παράνομες δραστηριότητες του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος στην Ευρώπη.

Συγκεκριμένα, η EncroChat δημιουργήθηκε ως μια πλατφόρμα που παρείχε υψηλού επιπέδου ασφάλεια και κρυπτογράφηση στις επικοινωνίες των χρηστών της. Σχεδιάστηκε με στόχο να προσφέρει κρυπτογραφημένη επικοινωνία μέσω ειδικά τροποποιημένων κινητών συσκευών, οι οποίες ήταν εξοπλισμένες με λειτουργικά συστήματα και λογισμικό που διασφάλιζαν την ανωνυμία και την προστασία των δεδομένων. Οι συσκευές EncroChat διέθεταν ειδικές δυνατότητες ασφαλείας, όπως αυτόματη διαγραφή μηνυμάτων, δυνατότητα ανώνυμης χρήσης και προστασία από ενδεχόμενη παρακολούθηση. Η δυνατότητα που προσέφερε για πλήρη μυστικότητα των επικοινωνιών της την κατέστησε ελκυστική και για εγκληματικές οργανώσεις, οι οποίες εκμεταλλεύτηκαν την πλατφόρμα για να διευκολύνουν το συντονισμό των εγκληματικών τους δραστηριοτήτων, με τρόπο που να μην ανιχνεύονται από τις αρμόδιες δικωτικές αρχές. Σημαντική δυνατότητα της EncroChat ήταν η απομακρυσμένη διαγραφή δεδομένων και η απενεργοποίηση των λειτουργιών εντοπισμού θέσης, κάτι που καθιστούσε δύσκολη την ανίχνευση της επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών της⁵⁴.

Η αποκρυπτογράφηση των μηνυμάτων που διακινούνταν μέσω αυτής της πλατφόρμας επικοινωνίας αποκάλυψε λεπτομερή στοιχεία για παράνομες επιχειρήσεις και διευκόλυνε την άμεση ανταπόκριση των αρχών, οδηγώντας σε πάνω από 6500 συλλήψεις παγκοσμίως, 200 περίπου εκ των οποίων είχαν χαρακτηριστεί από τη Europol ως Στόχοι Υψηλής Σημασίας (High Value Targets). Επιπροσθέτως, έλαβαν χώρα κατασχέσεις χρημάτων και άλλων αντικειμένων, η αξία των οποίων υπολογίσθηκε περίπου στα 900 εκατομμύρια ευρώ. Η επιχείρηση αποτέλεσε κομβική στιγμή για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος στην Ευρώπη, καθώς τέλεσε ουσιαστικά υπό την «ομπρέλα» της Europol, η οποία παρείχε ζωτικής

⁵⁴ Skynews. *EncroChat: What it is, who was running it, and how did criminals get their encrypted phones?*. Διαθέσιμο στο <https://news.sky.com/story/encrochat-what-it-is-who-was-running-it-and-how-did-criminals-get-their-encrypted-phones-12019678> (τελευταία πρόσβαση την 04.11.2024)

σημασίας τεχνική υποστήριξη, διευκολύνοντας τον συντονισμό μεταξύ των αρχών των κρατών-μελών που συμμετείχαν στις JITs, ήτοι της Γαλλίας και της Ολλανδίας.

Ειδικότερα, μέσω του συστήματος SIENA, διευκολύνθηκε η άμεση και ασφαλής ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αρμοδίων εθνικών αρχών σε πραγματικό χρόνο, ενώ η Europol παρείχε επίσης και υπηρεσίες ανάλυσης δεδομένων και αποκρυπτογράφησης συνομιλιών προκειμένου να χαρτογραφηθούν τα εγκληματικά δίκτυα και η ροή του χρήματος που αποκομίζανε από τις έκνομες δραστηριότητες που ανέπτυσαν. Ο πολυεπίπεδος χαρακτήρας του συντονισμού που παρείχε η Europol γίνεται ακόμη πιο αντιληπτός, αν λάβει κανείς υπόψη ότι υποστηρίχθηκαν ψυχολογικά και κοινωνικά και τα θύματα των προαναφερόμενων εγκληματικών οργανώσεων, ενώ υπήρξε και συνεργασία με άλλες οργανώσεις για την εξασφάλιση της προστασίας όλων των δικαιωμάτων τους⁵⁵.

Περαιτέρω, χρησιμοποιήθηκαν τεχνικές «μόλυνσης» με κακόβουλο λογισμικό (malware) των συσκευών των χρηστών της «EncroChat» από τις εθνικές διωκτικές αρχές, οι οποίες επέτρεπαν στις αρχές να καταγράφουν σε πραγματικό χρόνο τις επικοινωνίες τους, δίχως οι τελευταίοι να μπορούν να το αντιληφθούν, είτε πριν είτε μετά την κρυπτογράφηση και αποκρυπτογράφηση τους. Η διείσδυση στον κώδικα κρυπτογράφησης της εφαρμογής «EncroChat» δεν ήταν πλήρης, πλην όμως οι διωκτικές αρχές κατάφεραν να συγκεντρώσουν μεγάλο όγκο δεδομένων και αποδεικτικού υλικού, τα οποία επεξεργάστηκαν ειδικοί αναλυτές και κατέληξαν σε συμπεράσματα που συνέδραμαν στην διαφώτιση των ερευνών των συσταθισών JITs⁵⁶.

Η υπόθεση EncroChat έφερε στο προσκήνιο νομικές προκλήσεις σχετικά με την προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων και τη συλλογή και χρήση δεδομένων κατά τη διάρκεια ερευνητικών δραστηριοτήτων, όπως οι JITs. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε την απόφαση C-670/22, από το σκεπτικό της οποίας προέκυψε, μεταξύ άλλων, ότι η συλλογή και επεξεργασία δεδομένων κατά τη διάρκεια της έρευνας σε διασυνοριακό επίπεδο δεν πρέπει να θίγει δικαιώματα που

⁵⁵ Europol. *Dismantling encrypted criminal EncroChat communications leads to over 6 500 arrests and close to EUR 900 million seized*. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/dismantling-encrypted-criminal-encrochat-communications-leads-to-over-6-500-arrests-and-close-to-eur-900-million-seized> (τελευταία πρόσβαση την 29.10.2024)

⁵⁶ Richards, J., *EncroChat Hack: Why it happened and what it means for the EncroChat User*. Διαθέσιμο στο <https://www.reeds.co.uk/insight/encrochat-hack/> (τελευταία πρόσβαση την 04.11.2024)

κατοχυρώνονται στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, όπως ιδίως το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Κατέδειξε, λοιπόν την ανάγκη να λαμβάνονται οι κατάλληλες εγγυήσεις κατά τη συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων αυτών, καθώς και την ανάγκη για διαφάνεια και λογοδοσία στις διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα εκ μέρους των JITs, όπως ιδίως την διάθεση όλων των στοιχείων που αφορούν τις ενέργειες της έρευνας σε αρμόδιες αρχές προς αντικειμενικό έλεγχο⁵⁷.

Ως προς το δικαστικό έλεγχο της επιχειρησιακής συμβολής της Europol και της Eurojust στη συγκεκριμένη υπόθεση, για την εξιχνίαση της οποίας συστήθηκαν JITs, αξίζει να γίνει μνεία και στην υπόθεση T-148/24 του Γενικού Δικαστηρίου της ΕΕ. Στην εν λόγω υπόθεση, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη τη στιγμή της συγγραφής αυτής της εργασίας, ο ενάγων, αιτείται την καταβολή αποζημίωσης προς αυτόν για την παράνομη και δυσανάλογη συλλογή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων κατά τις πράξεις που έλαβαν χώρα στο πλαίσιο της επιχείρησης EncroChat. Εν συνεχεία, αιτείται να μην αξιοποιηθούν τα αποδεικτικά στοιχεία που προέκυψαν από την συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων αυτών σε ποινικές διαδικασίες και προβάλλει, τέλος, και το λόγο της μη τήρησης της ενδεδειγμένης ασφάλειας, κατά τη συλλογή των προσωπικών δεδομένων που αναφέρθηκαν παραπάνω, χωρίς μελέτη αντικτύπου από τον Υπεύθυνο Επεξεργασίας τους⁵⁸.

5.1.4. JIT στην Ελλάδα

Μία από τις πιο σημαντικές κοινές ομάδες έρευνας (JIT) στην Ελλάδα ήταν αυτή που συστάθηκε το 2021 για την εξάρθρωση δικτύου διακίνησης μεταναστών μεταξύ Αλβανίας, Ελλάδας και Ιταλίας. Η συγκεκριμένη JIT στόχευσε μια εγκληματική οργάνωση που, όπως διαπιστώθηκε, διακινούσε περισσότερους από 1100 μετανάστες με σκάφη από τρίτες χώρες προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, αποκομίζοντας τεράστια κέρδη. Η Europol, σε συνεργασία με την Eurojust, υποστήριξε την επιχείρηση παρέχοντας υπηρεσίες ανταλλαγής και ανάλυσης πληροφοριών, συντονισμό μέσω των εμπειρογνομόνων της και αποτελεσματική επεξεργασία δεδομένων σε

⁵⁷ ΔΕΕ της 30^{ης} Απριλίου 2024 (C-670/22) Διαθέσιμο στο <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=285365&pageIndex=0&doclang=EL&mode=req&dir=&occ=first&part=1> (τελευταία πρόσβαση την 04.11.2024)

⁵⁸ Γενικό Δικαστήριο. Αγωγή της 8^{ης} Μαρτίου 2024 (T-148/24). Διαθέσιμο στο https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202403175 (τελευταία πρόσβαση την 23.02.2025)

πραγματικό χρόνο. Επίσης, συνέβαλε τον συντονισμό μέσω κέντρου επιχειρήσεων που συστήθηκε για το σκοπό αυτό και, σε τεχνικό επίπεδο, κατά τη διάρκεια της διενέργειας των 29 συλλήψεων ατόμων που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της επιχείρησης σε Ελλάδα, Αλβανία και Ιταλία⁵⁹.

⁵⁹ Europol. *29 arrested in Albania, Greece and Italy for smuggling more than 1 100 migrants in yachts*. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/29-arrested-in-albania-greece-and-italy-for-smuggling-more-1-100-migrants-in-yachts> (τελευταία πρόσβαση 30.10.2024)

6. Προοπτικές και Μελλοντικές Τάσεις της Συνεργασίας Europol-JITs

Στην παρούσα ενότητα πρόκειται να αναλυθούν οι προβλεπόμενες προοπτικές και οι μελλοντικές τάσεις που χαρακτηρίζουν τη συνεργασία μεταξύ της Europol και των JITs, με γνώμονα αφ' ενός τις τεχνολογικές εξελίξεις και αφ' ετέρου τις συνεχώς εναλλασσόμενες και εξελισσόμενες μορφές του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας.

6.1. Βελτίωση της τεχνικής και ψηφιακής υποστήριξης

Λόγω των συνεχών τεχνολογικών εξελίξεων, η Europol οφείλει να ενισχύει και να υποστηρίζει με ψηφιακά μέσα τις ερευνητικές δραστηριότητες των Κοινών Ομάδων Έρευνας, ώστε τα μέλη τους να είναι ικανά να ανταποκριθούν στις προκλήσεις του σύγχρονου κυβερνοεγκλήματος (cybercrime). Η ανάγκη αυτή καθίσταται ακόμη πιο ισχυρή, καθώς οι JITs συχνά διαχειρίζονται και ανταλλάσσουν ευαίσθητες πληροφορίες και δεδομένα από διαφορετικά κράτη-μέλη, τα οποία απαιτούν την απαραίτητη τήρηση της εμπιστευτικότητας.

Για την ανταλλαγή των δεδομένων και των πληροφοριών αυτών, χρησιμοποιείται το σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών SIENA της Europol, το οποίο προστατεύει κατά το δυνατόν τις πληροφορίες αυτές από κυβερνοεπιθέσεις που μπορεί να τις υποκλέψουν και να τις καταχραστούν. Ως εκ τούτου, απαιτείται συνεχής αναβάθμιση της τεχνολογίας και του λογισμικού του συγκεκριμένου συστήματος ανταλλαγής πληροφοριών, προκειμένου να είναι ανθεκτικό σε τέτοιου είδους απειλές, οι οποίες μπορεί να το καταστήσουν ευάλωτο σε υποκλοπές δεδομένων που ανταλλάσσονται μέσα από αυτό⁶⁰.

6.2. Αύξηση Χρηματοδότησης και Πόρων για τις JITs

Η χρηματοδότηση των Κοινών Ομάδων Έρευνας (JITs) από την Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την αποτελεσματική λειτουργία τους στις διασυνοριακές ποινικές έρευνες. Ειδικότερα, η χρηματοδότηση που λαμβάνει χώρα μέσω της Eurojust, με οικονομικούς πόρους που αντλούνται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ⁶¹ επιτρέπει την απόκτηση τεχνολογικών εργαλείων που διευκολύνουν την ανάλυση δεδομένων και τη διαχείριση πληροφοριών και παρέχει επίσης πόρους και

⁶⁰ Europol. *Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA)*, 2021, σσ. 22-27.

⁶¹ Αρναουτίδης Π., *ο.π.*, 2023, σελ. 421.

εκπαιδευτική κατάρτιση των μελών των JITs, ενισχύοντας την αποδοτικότητά τους κατά τη διάρκεια πραγματοποίησης ερευνών για το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία.

Η ανάγκη για αύξηση της χρηματοδότησης των JITs καθίσταται την σήμερα επιτακτική, αν λάβει κανείς υπόψη τις αυξανόμενες προκλήσεις, με τις οποίες βρίσκονται αντιμέτωπα τα μέλη τους συνεχώς, κατά τη διάρκεια των διασυνοριακών ερευνών που διεξάγουν. Ιδιαίτερως, τα τεχνολογικά μέσα που χρησιμοποιούν οι JITs πρέπει να παρακολουθούν τα εξελιγμένα τεχνολογικά μέσα που χρησιμοποιούνται για την δράση των εκάστοτε ερευνώμενων εγκληματικών δικτύων και να είναι ικανά να αντιμετωπίσουν προβλήματα που δημιουργούν στην έρευνα τα τελευταία.

Περαιτέρω, η αύξηση της χρηματοδότησης των JITs θα επέτρεπε μια σύγχρονη διαδικασία εκπαίδευσης των μελών τους, με συνεχή επικαιροποίηση των γνώσεών τους και προσαρμογή τους στα συνεχώς εναλλασσόμενα τεχνολογικά δεδομένα και τις εξελίξεις στο χώρο του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Τέλος, η αύξηση της χρηματοδότησης των JITs θα τους έδινε τη δυνατότητα να ανταπεξέλθουν καλύτερα και περισσότερο αποδοτικά στις μεταβαλλόμενες νομοθετικές απαιτήσεις που πλαισιώνουν την εν γένει ερευνητική δραστηριότητα των JITs και, ιδίως, την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία θίγονται αν μη τι άλλο από τη διεξαγωγή των εν λόγω ερευνών⁶².

6.3. Βελτιστοποίηση της Εκπαίδευσης των Μελών των JITs

Βασικό στοιχείο της επιτυχίας των JIT είναι η ορθή εκπαίδευσή τους στα θέματα που άπτονται των ερευνητικών τους δραστηριοτήτων και της εξέλιξης του εγκλήματος. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω κύριος φορέας εκπαίδευσης των μελών των JITs είναι ο CEPOL, ο οποίος σε συνεργασία με την Europol και την Eurojust, μεριμνά για την ολοκληρωμένη κατάρτισή τους.

Οι μελλοντικές τάσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και της ανάπτυξης δεξιοτήτων των μελών των JITs, συγκλίνουν στη κατά το δυνατόν μεγαλύτερη βελτιστοποίηση τους, δεδομένου ότι το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα και η τρομοκρατία, που

⁶² Δίκτυο για τις Κοινές Ομάδες Έρευνας, *Πρακτικός Οδηγός για τις Κοινές Ομάδες Έρευνας*, 2017, σσ. 73-78. Διαθέσιμο στο https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/joint_investigation_teams_practical_guide_2021_en.pdf (τελευταία πρόσβαση 13.11.2024)

αποτελούν και το ερευνητικό αντικείμενο των JITs, παρουσιάζουν ραγδαία και συνεχή εξέλιξη με νέους τρόπους δράσης (*modi operandi*) και χρήση νέων τεχνολογιών.

Ως εκ τούτου, η βελτιστοποίηση της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων των μελών των JITs είναι καίριας σημασίας για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των σύγχρονων εγκληματικών απειλών, όπως το κυβερνοέγκλημα και η διασυνοριακή εμπορία ανθρώπων. Η εκπαίδευση αυτή πρέπει επικεντρώνεται σε τεχνικές δεξιότητες, όπως ιδίως η ανάλυση δεδομένων, η χρήση τεχνολογικών εργαλείων παρακολούθησης και η διαχείριση ψηφιακών αποδεικτικών μέσων. Παράλληλα, οι δεξιότητες συνεργασίας και επικοινωνίας είναι εξίσου σημαντικές, καθώς οι JITs απαρτίζονται από μέλη διαφορετικών χωρών με νομικά πλαίσια και πολιτισμικές πρακτικές που ποικίλουν.

Επιπροσθέτως, η βελτιστοποίηση της εκπαίδευσης ενισχύει την ικανότητα των μελών των JITs να ανταλλάσσουν πληροφορίες και να συνεργάζονται άμεσα και αποδοτικά, διευκολύνοντας τον συντονισμό των ερευνών. Παράλληλα, με την υποστήριξη οργανισμών όπως ο CEPOL και το European Judicial Training Network (EJTN), τα εκπαιδευτικά προγράμματα πρέπει να επικαιροποιούνται τακτικά ώστε να συμβαδίζουν με τις τελευταίες τεχνολογικές εξελίξεις και τις νέες μεθόδους έρευνας. Έτσι, οι JITs διατηρούν υψηλό επίπεδο προσαρμοστικότητας και ανταπόκρισης στην εξέλιξη του εγκλήματος, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην καταπολέμηση του στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁶³.

6.4. Διεύρυνση των συνεργασιών της Europol

Έτερη τάση ως προς το ρόλο της Europol στον τομέα της επιχειρησιακής συμβολής της στις JITs, θα μπορούσε να είναι γενικότερα η μελλοντική διεύρυνση των φορέων με τους οποίους συνεργάζεται για την καταπολέμηση του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Οργανισμοί και υπηρεσίες όπως η INTERPOL και το Ομοσπονδιακό Γραφείο Ερευνών των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής (FBI), είναι σημαντικοί εταίροι στην καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος και συνεισφέρουν κατά το μέρος που δύνανται στην αποδοτικότητα των ερευνών που διεξάγουν οι JITs.

⁶³ Eurojust & Europol. (2021). *Joint Investigation Teams Practical Guide*, σελ. 22. Διαθέσιμο στο: <https://www.eurojust.europa.eu/publication/jits-practical-guide> (τελευταία πρόσβαση την 14.11.2024).

Η διεύρυνση αυτών των συνεργασιών και με άλλους παρόμοιους διεθνείς φορείς θα επιτρέψει στις JITs να αποκτούν πρόσβαση σε δεδομένα που είναι αποθηκευμένα στις βάσεις που τηρούνται σε αυτούς, καθώς και σε εξειδικευμένη τεχνογνωσία, που είναι απαραίτητα για την καταπολέμηση του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Επιπλέον, μέσω της διεύρυνσης της συνεργασίας της με διεθνείς φορείς και τρίτα κράτη, η Europol μπορεί να παρέχει σημαντική επιχειρησιακή υποστήριξη τις JITs στη διαχείριση πολυσχιδών διεθνικών εγκληματικών δικτύων, προσφέροντας ευελιξία στην ανταλλαγή πόρων και πληροφοριών μεταξύ των εκάστοτε συνεργαζόμενων κρατών⁶⁴.

6.5. Αναβάθμιση των εργαλείων της Europol

Η Europol βρίσκεται σε διαρκή διαδικασία αναβάθμισης των εργαλείων της, προκειμένου να ανταποκριθεί στις ολοένα και πιο σύνθετες απειλές που αντιμετωπίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση, πολλώ δε μάλλον από το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα. Οι μελλοντικές προοπτικές αναβάθμισης των τεχνολογικών εργαλείων της Europol επικεντρώνονται στη χρήση ολοένα και περισσότερο προηγμένων τεχνολογιών, όπως η τεχνητή νοημοσύνη (AI), η μηχανική μάθηση (machine learning) και τα εργαλεία ανάλυσης μεγάλων δεδομένων (Big Data). Τα συγκεκριμένα τεχνολογικά εργαλεία επιτρέπουν την επεξεργασία τεράστιων όγκων πληροφοριών με ταχύτητα και ακρίβεια, βελτιώνοντας εν προκειμένω και την αποτελεσματικότητα των JITs που συστήνονται από τις αρμόδιες αρχές επιβολής του νόμου των κρατών-μελών της ΕΕ.

Η Europol δύναται, επίσης, να αναβαθμίσει τη λειτουργία του ήδη αποτελεσματικού συστήματος SIENA, το οποίο διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών-μελών που συμμετέχουν στις JITs. Η ενσωμάτωση εργαλείων τύπου «*blockchain*»⁶⁵, τα οποία χρησιμοποιούνται ιδίως για τη διαχείριση κρυπτονομισμάτων και εργαλείων κυβερνοασφάλειας βρίσκεται επίσης στο επίκεντρο των μελλοντικών προοπτικών αναβάθμισης εργαλείων της Europol, με στόχο, μεταξύ άλλων την προστασία ευαίσθητων δεδομένων και την αποτελεσματικότερη διαχείρισή

⁶⁴ Bowling, B., & Sheptycki, J. *Global policing and transnational rule with law*. *Transnational Legal Theory*, 6(1), 2015, σσ. 141–173. Διαθέσιμο στο <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/20414005.2015.1042235#d1e167> (τελευταία πρόσβαση την 14.11.2024).

⁶⁵ Μητρώο, στο οποίο είναι δυνατό να αποθηκευτούν και κατ' επέκταση να επαληθευθούν διάφορες πληροφορίες και δεδομένα, τα οποία συνήθως εντάσσονται σε μπλοκ, με τη χρήση κρυπτογραφικών μεθόδων και με τέτοιο τρόπο, ώστε να δημιουργείται μία συνεχής αλυσίδα η οποία φέρει αξία. Βλ. Εθνική Τράπεζα, *Τι είναι η τεχνολογία blockchain και πως λειτουργεί*. Διαθέσιμο στο <https://www.nbg.gr/el/idiwttes/life-moments/diaxeirisi-periousias/ti-einai-h-texnologia-blockchain-kai-pws-leitourgei> (τελευταία πρόσβαση την 16.11.2024).

τους. Μελλοντικά, λοιπόν, η Europol πρέπει να εξετάσει την ανάπτυξη νέων ή τη βελτίωση ήδη υφισταμένων ειδικών εργαλείων για την αντιμετώπιση νέων εγκληματικών τάσεων, όπως το κυβερνοέγκλημα και η χρήση κρυπτονομισμάτων σε παράνομες δραστηριότητες. Παράλληλα, πρέπει να δώσει έμφαση στη βελτίωση της διαλειτουργικότητας με άλλες βάσεις δεδομένων σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, ενισχύοντας την αποδοτικότητά της έναντι των νέων τάσεων του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, ενισχύοντας και την υποστήριξη που παρέχει ήδη στις JITs⁶⁶.

7. Η έρευνα και η καινοτομία στο πλαίσιο της Europol

Όπως ήδη προαναφέρθηκε, προκειμένου η Europol να ανταποκριθεί στις ταχείες μετεξελίξεις της μορφολογίας του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας και, εν προκειμένω να συνδράμει κατά το δυνατόν πιο αποτελεσματικά τις JITs στο έργο της, έχει στραφεί, μεταξύ άλλων, και στην ερευνητική δραστηριότητα αναζητώντας νέες και καινοτόμες μεθόδους.

7.1. Το Innovation Lab

Το *Innovation Lab* (*Εργαστήριο Καινοτομίας*) της Europol δημιουργήθηκε το 2020 με σκοπό να ενισχύσει την ικανότητα της Europol να ανταποκρίνεται στις συνεχώς εξελισσόμενες προκλήσεις στον τομέα της επιβολής του νόμου. Βασικός στόχος του είναι να προωθήσει την καινοτομία και τη χρήση προηγμένων τεχνολογιών για την καταπολέμηση του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας.

Το Innovation Lab συμβάλλει στην ανάπτυξη εξειδικευμένων εργαλείων Τεχνητής Νοημοσύνης (AI) και συνεργάζεται με ειδικούς εμπειρογνώμονες με σκοπό τη δημιουργία συστημάτων μηχανικής μάθησης (machine learning), τα οποία μπορούν να αναλύσουν μεγάλους όγκους δεδομένων (big data). Τα συγκεκριμένα τεχνολογικά μέσα μπορούν να συμβάλλουν στη λειτουργία των JITs κατά τη λεπτομερή ανάλυση ογκωδών πληροφοριών της υπόθεσης και την ανάλυση εγκληματικών δικτύων, εξάγοντας σε μικρό χρονικό διάστημα χρήσιμα και ασφαλή συμπεράσματα, σχετικά με αυτά. Επιπροσθέτως, το Innovation Lab αναπτύσσει περαιτέρω και βελτιώνει την λειτουργία συστημάτων ανταλλαγής πληροφοριών όπως το SIENA και διερευνά νέες

⁶⁶ Future Policing Institute. *Innovation Exchanges: advancing meaningful improvements in Future Policing*, 2023, Διαθέσιμο στο <https://www.futurepolicing.org/innovation/blog-post-title-one-3xenc> (τελευταία πρόσβαση την 16.11.2024)

μεθόδους και τεχνολογίες για την ασφάλεια των πληροφοριών και την ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας στο συγκεκριμένο τομέα. Έχει, επίσης, τη δυνατότητα να αναπτύσσει εργαλεία για την ανίχνευση και παρακολούθηση παρανόμων δραστηριοτήτων στο Dark Web, ιδίως όσον αφορά παράνομες δραστηριότητες εξειδικευμένων μορφών κυβερνοεγκλήματος, όπως η παράνομη χρήση κρυπτονομισμάτων.

Προς τούτο, το Innovation Lab, αναπτύσσει συνεργασίες με τα κράτη-μέλη της ΕΕ, διεθνείς οργανισμούς και την διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα και διάφορες δεξαμενές σκέψης (think tanks), προκειμένου υλοποιήσει την ανάπτυξη των καινοτόμων τεχνολογικών λύσεων, οι οποίες θα συνεισφέρουν, μεταξύ άλλων, και στην αύξηση της επιχειρησιακής αποτελεσματικότητας των JITs, μέσω της εξελιγμένης τεχνολογικής υποστήριξης που θα παρέχει η Europol σε αυτές κατά τη διάρκεια των ερευνητικών τους δραστηριοτήτων.

Τέλος, το Innovation Lab αναπτύσσει στρατηγικές σχέσεις με κράτη-μέλη στον τομέα της καινοτομίας και της ανάπτυξης των προαναφερόμενων τεχνολογιών, προωθεί την εν γένει κουλτούρα της έρευνας και της καινοτομίας στον τομέα επιβολής του νόμου και προωθεί νομοθετικά, κανονιστικά και ηθικά πρότυπα πάνω στη χρήση καινοτόμων τεχνολογιών⁶⁷.

7.2. To Innovation Hub for Internal Security

Το Innovation Lab αποτελεί συμπληρωματικό στοιχείο του *EU Innovation Hub for Internal Security* (Κέντρο Καινοτομίας της ΕΕ για την Εσωτερική Ασφάλεια), το οποίο είναι ένα δίκτυο συντονισμού και ανταλλαγής γνώσεων, σχεδιασμένος να προωθεί την τεχνολογική καινοτομία και τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, διεθνών οργανισμών και ιδιωτικών φορέων. Δημιουργήθηκε το 2021 με κύριο στόχο την ενίσχυση της καινοτομίας στον τομέα της επιβολής του νόμου.

Το Innovation Hub λειτουργεί ως κόμβος για την ενσωμάτωση τεχνολογικών πρωτοβουλιών στα κράτη μέλη της ΕΕ. Στόχος του είναι να ενισχύσει τη χρήση νέων τεχνολογιών, όπως ιδίως η τεχνητή νοημοσύνη και άλλα εργαλεία ανάλυσης μεγάλου όγκου δεδομένων και προωθεί τη συνεργασία των εθνικών αρχών με τους διεθνείς και

⁶⁷ Europol. *Innovation Lab*. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/innovation-lab> (τελευταία πρόσβαση την 16.11.2024).

ευρωπαϊκούς οργανισμούς (Interpol, Europol, Frontex κ.α.), καθώς και με ιδιωτικούς φορείς και think tanks, παρέχοντας τεχνογνωσία και βέλτιστες πρακτικές, αναφορικά με καινοτόμες λύσεις, μεταξύ άλλων, στον τομέα της επιχειρησιακής ανάλυσης πληροφοριών και της προσαρμογής σε νέες μορφές απειλών και εγκληματικών τάσεων. Επικεντρώνεται ιδίως στην ενίσχυση των διαλειτουργικοτήτων των βάσεων δεδομένων και των τεχνολογικών εργαλείων των κρατών-μελών και των οργανισμών επιβολής του νόμου με σκοπό την αποτελεσματικότερη ανταπόκριση στις νέες τάσεις του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Ως εκ τούτου, οι τεχνολογικές μέθοδοι που αναπτύσσει έχουν άμεση επιρροή στην επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα των JITs, καθώς οι καινοτόμες μέθοδοι που αναπτύσσονται σε αυτό εφαρμόζονται προς διευκόλυνση των ερευνητικών τους.

Συνεπώς, η σχέση του με το Innovation Lab της Europol είναι αλληλοσυμπληρούμενη, θα έλεγε κανείς, καθώς το Innovation Lab επικεντρώνεται στην ανάπτυξη των νέων τεχνολογικών εργαλείων και των καινοτομιών, ενώ το Innovation Hub αναλαμβάνει να αποτελέσει κόμβο καινοτομίας και να υποστηρίξει στρατηγικά την υιοθέτηση των καινοτομιών που αναπτύσσονται από το πρώτο σε επίπεδο ΕΕ. Η συνεργασία τους εξασφαλίζει ότι τα νέα εργαλεία και τεχνολογίες ενσωματώνονται αποτελεσματικά στις καθημερινές επιχειρήσεις των αρχών επιβολής του νόμου⁶⁸.

7.3. Η τεχνητή νοημοσύνη (AI) ως εργαλείο της Europol

Καθώς πλέον βρισκόμαστε στην εποχή της ραγδαίας ανάπτυξης των εργαλείων που χρησιμοποιούν τεχνητή νοημοσύνη (AI), ήταν προφανώς αναπόφευκτο η Europol να μην ακολουθούσε τις τεχνολογικές εξελίξεις της σημερινής εποχής και να μην ασπαζόταν την τεχνολογία AI στα εργαλεία της, ιδίως για την ανάλυση πληροφοριών και μεγάλου όγκου δεδομένων (Big Data).

7.3.1. Ανάλυση μεγάλου όγκου δεδομένων (Big Data)

Η ανάλυση Big Data, λοιπόν, με τη χρήση τεχνητής νοημοσύνης (AI) αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την Europol, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα των JITs, τις οποίες η Europol υποστηρίζει συχνά σε επιχειρησιακό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, η AI επιτρέπει, μέσω των εργαλείων που τη χρησιμοποιούν, την επεξεργασία μεγάλων

⁶⁸ Europol. *EU Innovation Hub for Internal Security*. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/operations-services-innovation/innovation-lab/eu-innovation-hub-for-internal-security> (τελευταία πρόσβαση την 16.11.2024)

και πολύπλοκων συνόλων δεδομένων, που προκύπτουν από πηγές όπως ιδίως κατασχεθέντα έγγραφα, επικοινωνίες υπόπτων και οικονομικές συναλλαγές. Επίσης, τεχνολογίες όπως η μηχανική μάθηση (machine learning), την οποία χρησιμοποιεί η Europol σε επιχειρησιακό επίπεδο για την ανάλυση δεδομένων μπορεί να εντοπίσει μοτίβα και τάσεις, επιτρέποντας την πρόβλεψη εγκληματικών δραστηριοτήτων ενισχύοντας την αποδοτικότητα των ερευνητικών δραστηριοτήτων των JITs.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα και υπόθεση-σημείο αναφορά για τη χρήση εργαλείων AI σε JIT, είναι η προαναφερθείσα υπόθεση αντιμετώπισης δικτύων οργανωμένου εγκλήματος «EncroChat» το 2020, όπου η AI συνέβαλε τα μέγιστα στην ανάλυση και την αποκρυπτογράφηση περισσότερων από 115 εκατομμύρια κρυπτογραφημένων επικοινωνιών από περίπου 60.000 χρήστες της εφαρμογής, οδηγώντας σε συλλήψεις μεγάλου αριθμού υπόπτων και την κατάσχεση πλήθους παράνομων περιουσιακών στοιχείων. Περαιτέρω, μέσω της χρήσης αλγορίθμων μηχανικής μάθησης εντοπίστηκαν σημεία ενδιαφέροντος και γεωγραφικές περιοχές με υψηλή συγκέντρωση εγκληματικής δραστηριότητας, γεγονός που κατήυθνε καλύτερα και αποτελεσματικότερα τις ερευνητικές δραστηριότητες των συσταθισών JITs. Η χρησιμότητα των ερευνών με χρήση της τεχνητής νοημοσύνης για την καταπολέμηση του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος έγινε προφανής εκ του αποτελέσματος στην υπόθεση EncroChat, καθώς ο όγκος πληροφοριών που αναλύθηκε ήταν τεράστιος και σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσε να αναλυθεί χειροκίνητα από τους εμπειρογνώμονες της Europol και τα μέλη των JITs⁶⁹.

7.3.2. Τεχνολογία αναγνώρισης προσώπων (Facial Recognition)

Πέραν της ανάλυσης Big Data, η Europol χρησιμοποιεί την τεχνολογία AI για την αυτοματοποιημένη αναγνώριση προσώπων (facial recognition), τα οποία αποθηκεύονται σε βάσεις δεδομένων από φωτογραφίες τους ή από οπτικό υλικό που εξασφαλίζεται από κυκλώματα καμερών (CCTV). Μέσω του εν λόγω εργαλείου η Europol συμβάλλει στις έρευνες των JITs, καθώς έχει τη δυνατότητα μέσα από έναν μεγάλο όγκο πληροφοριών που αφορούν πρόσωπα να προβεί στην ταυτοποίηση υπόπτων και να εντοπίσει διασυνδέσεις που εντάσσουν τα πρόσωπα αυτά σε συγκεκριμένα εγκληματικά δίκτυα, διευκολύνοντας τις JITs.

⁶⁹ Europol, *AI and Policing. The benefits and challenges of artificial intelligence for law enforcement*, 2024, σσ. 14-15. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/AI-and-policing.pdf> (τελευταία πρόσβαση την 19.11.2024)

Ως εκ τούτου, η συμβολή της Europol στις JITs στον συγκεκριμένο επιχειρησιακό τομέα είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς διευκολύνει τη διεθνή συνεργασία μεταξύ των μελών των JITs και των αρχών επιβολής του νόμου των κρατών-μελών που συμμετέχουν σε αυτές. Παράλληλα, η υποστήριξη αυτή μπορεί να λάβει χώρα σε πραγματικό χρόνο κατά τη διάρκεια επιχείρησης που διεξάγεται στο πλαίσιο μιας JIT και να αναλυθεί σε ελάχιστο χρονικό διάστημα βιντεοληπτικό υλικό από την AI, εντοπίζοντας υπόπτους ή άτομα που πρόκειται να συλληφθούν⁷⁰.

7.3.3. Άλλα εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης της Europol

Εκτός από τα παραπάνω εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης (AI), εξίσου σημαντική είναι και η συμβολή της εν λόγω τεχνολογίας στην καταπολέμηση του κυβερνοεγκλήματος (cybercrime) με τον εντοπισμό κακόβουλου λογισμικού μέσω προηγμένων αλγορίθμων ανάλυσης δεδομένων τέτοιου τύπου, καθώς και της δραστηριότητας του σκοτεινού διαδικτύου (Dark Web). Επιπροσθέτως, η συγκεκριμένη τεχνολογία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για συλλογή πληροφοριών από ανοιχτές πηγές (Open Source Intelligence-OSINT) και μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Social Media Intelligence-SOCMINT), παρέχοντας τη δυνατότητα πρόληψης διάδοσης τρομοκρατικού περιεχομένου και ψευδών ειδήσεων. Τέλος, σημαντική δυνατότητα των εργαλείων AI για την καταπολέμηση του εγκλήματος είναι η χρήση τους για τη διαχείριση ψηφιακών πειστηριών/αποδεικτικών στοιχείων (digital forensics), όπου η τεχνολογία AI μπορεί να συμβάλλει στην ανάκτηση δεδομένων από κατεστραμμένες ή κρυπτογραφημένες ηλεκτρονικές συσκευές και να αναλύσει τα δεδομένα αυτά, σε σύντομο χρονικό διάστημα, εξάγοντας χρήσιμα συμπεράσματα για την πορεία των ερευνών σε βάρος του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας⁷¹.

7.3.4. Προκλήσεις και περιορισμοί στη χρήση τεχνητής νοημοσύνης (AI)

Ωστόσο, η χρήση της AI συνοδεύεται από προκλήσεις, όπως ζητήματα διαφάνειας και προστασίας προσωπικών δεδομένων, γεγονός που καθιστά απαραίτητη τη

⁷⁰ Opiah A., *Europol report highlights FRT's role in policing as civil rights concerns intensify*, διαθέσιμο στο <https://www.biometricupdate.com/202409/europol-report-highlights-frts-role-in-policing-as-civil-rights-concerns-intensify> (τελευταία πρόσβαση την 19.11.2024)

⁷¹ Europol, *AI and Policing. The benefits and challenges of artificial intelligence for law enforcement*, 2024, σσ. 16-22. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/AI-and-policing.pdf> (τελευταία πρόσβαση την 19.11.2024)

συμμόρφωση της Europol και τη χρήση των εργαλείων της με τον νεοπαγή Κανονισμό Τεχνητής Νοημοσύνης της ΕΕ (EU AI Act)⁷², όπως ιδίως τα εργαλεία αναγνώρισης προσώπων και η επεξεργασία μεγάλων όγκων δεδομένων (κατεξοχήν εργαλεία τεχνολογίας AI).

Περαιτέρω, η χρήση εργαλείων AI από τη Europol εγείρει σημαντικά ηθικά ζητήματα και ανησυχίες, ιδίως λόγω του αντίκτυπου της στα ζητήματα προστασίας προσωπικών δεδομένων, καθώς και στα ανθρώπινα δικαιώματα. Ένα από τα κύρια προβλήματα είναι το ονομαζόμενο "μαύρο κουτί" των αλγορίθμων (black-box problem), στο οποίο οι αποφάσεις που λαμβάνονται από την AI δεν είναι πάντα κατανοητές ούτε εξηγήσιμες από το χρήστη της, με αποτέλεσμα να περιορίζεται η δυνατότητα λογοδοσίας και να διαρρηγνύεται κατ' αυτόν τον τρόπο η εμπιστοσύνη των αρχών επιβολής του νόμου, αλλά και των ίδιων των πολιτών έναντι σε αυτές τις τεχνολογίες.

Επιπροσθέτως, ενδέχεται να υπάρξουν τεχνολογικοί περιορισμοί κατά τη χρήση εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης από τη Europol, καθώς οι υπάρχουσες υποδομές της μπορεί να μην συμβαδίζουν πλήρως με τις νέες αυτές τεχνολογίες και να χρήζουν αναβάθμισης και χρηματοδότησης από ενωσιακούς πόρους. Παράλληλα, δεν είναι σε όλες τις περιπτώσεις επαρκής η εκπαίδευση των στελεχών, εμπειρογνομόνων της Europol και των μελών των αρχών επιβολής του νόμου που συμμετέχουν στις JITs, στο χειρισμό τεχνολογιών AI, καθώς αποτελούν νέα τεχνολογικά μοντέλα, με αποτέλεσμα να περιορίζεται η αποτελεσματικότητά τους στο πεδίο της ερευνητικής τους δραστηριότητας.

Τέλος, ενόψει της μελλοντικής πλήρους προσαρμογής των εθνικών νομοθεσιών στην ενωσιακή νομοθεσία για την τεχνητή νοημοσύνη (AI), είναι προφανές ότι η διεθνής συνεργασία των κρατών-μελών της ΕΕ στον συγκεκριμένο τομέα, δοκιμάζεται ακόμη από προκλήσεις και περιορισμούς που διαφέρουν μεταξύ των εννόμων τάξεών τους, με αποτέλεσμα να μην είναι πλήρως αποδοτική και

⁷² Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1689 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13^{ης} Ιουνίου 2024 για τη θέσπιση εναρμονισμένων κανόνων σχετικά με την τεχνητή νοημοσύνη και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 300/2008, (ΕΕ) αριθ. 167/2013, (ΕΕ) αριθ. 168/2013, (ΕΕ) 2018/858, (ΕΕ) 2018/1139 και (ΕΕ) 2019/2144 και των οδηγιών 2014/90/ΕΕ, (ΕΕ) 2016/797 και (ΕΕ) 2020/1828 (κανονισμός για την τεχνητή νοημοσύνη). Διαθέσιμο στο https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202401689 (τελευταία πρόσβαση την 20.11.2024)

αποτελεσματική η χρήση των εργαλείων AI, κατά την επιχειρησιακή συμβολή της Europol στις JTs⁷³.

7.3.5. Μελλοντικές προοπτικές στη χρήση τεχνητής νοημοσύνης (AI)

Παρά τις διάφορες προκλήσεις που αντιμετωπίζει λόγω των προαναφερθέντων ζητημάτων που έχουν προκύψει κυρίως σε ηθικό και νομικό επίπεδο, η AI διαδραματίζει καίριο ρόλο στη βελτιστοποίηση και την αποδοτικότητα της ερευνητικής δραστηριότητας των JTs, συμβάλλοντας τα μέγιστα δυνατά στην αντιμετώπιση του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, ισορροπώντας μεταξύ της τεχνολογικής προόδου και της τεχνολογικής ηθικής.

Αρχικά, σε νομικό επίπεδο, η Europol ως ευρωπαϊκός οργανισμός επιβολής του νόμου έχει τη δυνατότητα να εκμεταλλευτεί τα προβλεπόμενα από το EU AI Act «προστατευμένα κανονιστικά περιβάλλοντα» (*regulatory sandboxes*), προκειμένου να αναπτύξει σε δοκιμαστικό επίπεδο εργαλεία AI, χωρίς να κινδυνεύει να υποπέσει σε παραβίαση προσωπικών δεδομένων ή ανθρωπίνων δικαιωμάτων, βελτιώνοντας την αποδοτικότητά τους στο επιχειρησιακό πεδίο, χωρίς να αντιτίθεται στο EU AI Act. Σε επίπεδο ηθικής η Europol, όπως και τα κράτη-μέλη που χρησιμοποιούν εργαλεία τεχνολογίας AI, πρέπει να προσαρμόσουν τη δεοντολογία των χρηστών των εν λόγω εργαλείων και την παραμετροποίησή τους, ώστε να αποφεύγονται διακρίσεις και μεροληπτικές ανεξήγητες συχνά συμπεριφορές εκ μέρους της τεχνητής νοημοσύνης.

Σε τεχνολογικό επίπεδο, η Europol πρέπει να συνεχίσει να εκμεταλλεύεται τα εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης για την αποδοτικότερη ανάλυση μεγάλων όγκων δεδομένων, καθώς είναι μια επιχειρησιακή τακτική η οποία απεδείχθη (βλ. Υπόθεση EncroChat) ότι ήταν αρκετά αποτελεσματική οδηγώντας σε επιτυχή έκβαση μιας πολυδαίδαλης διεθνικής εγκληματικής οργάνωσης. Στο ίδιο πλαίσιο, θα ήταν ευκαίιο να αναπτυχθούν περαιτέρω εργαλεία πρόβλεψης και ανάλυσης εγκληματικών συμπεριφορών και δραστηριοτήτων (*predictive analytics*), συμβάλλοντας ιδιαίτερα μέσω της χρήσης τους κατά τη διάρκεια των JTs, στην καταπολέμηση του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας.

⁷³ Europol, *AI and Policing. The benefits and challenges of artificial intelligence for law enforcement*, 2024, σσ. 37-44. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/AI-and-policing.pdf> (τελευταία πρόσβαση την 20.11.2024)

Επιπλέον, η πρόβλεψη και η ανάλυση εγκληματικών τάσεων θα μπορούσε να οδηγήσει τα μέλη των JITs στην ταχύτερη λήψη αποφάσεων και τη βελτιστοποίηση της διεθνούς συνεργασίας μεταξύ τους, κατά τη διάρκεια των ερευνών σε διασυνοριακό επίπεδο. Επίσης, η συμμόρφωση των ερευνητικών δραστηριοτήτων των JITs με το EU AI Act και τους κανόνες ηθικής για τη χρήση τεχνητής νοημοσύνης θα καταστήσει τη συλλογή αποδεικτικού υλικού με χρήση τεχνολογιών AI, μια δικονομικά ασφαλή διαδικασία, η οποία δεν θα είναι έωλη, κατά την επ' ακροατηρίω διαδικασία, καθώς θα ερείδεται νομικά σε ενωσιακούς κανόνες δικαίου με άμεση ισχύ και εφαρμογή (βλ. *Κανονισμό EU AI Act*)⁷⁴.

Τέλος, δεν θα υπάρχει κίνδυνος, κατ' αυτόν τον τρόπο να θιγούν προσωπικά δεδομένα των υπό έρευνα υποκειμένων, κατά τη διάρκεια των JITs, εφόσον μάλιστα η χρήση των προαναφερόμενων εργαλείων συμβαδίζει με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων (GDPR) της ΕΕ. Όσον αφορά, μάλιστα, τη συμμόρφωση της Europol με τον εν λόγω Κανονισμό GDPR, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι οι διατάξεις και οι περιορισμοί του πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τη σχεδίαση των εργαλείων τεχνολογίας AI, με την πρόβλεψη τεχνικών ελαχιστοποίησης κατά το δυνατόν της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (π.χ. ανωνυμοποίηση, ψευδωνυμοποίηση υποκειμένων κλπ.). Συν τοις άλλοις, οι αλγόριθμοι που χρησιμοποιούν τα εργαλεία αυτά πρέπει να είναι «εξηγήσιμοι» (explainable AI), ώστε να υπάρχει διαφάνεια και λογοδοσία για τις αποφάσεις που λαμβάνονται από αυτά, ως προς την ανάλυση δεδομένων και την πρόβλεψη εγκληματικών συμπεριφορών. Απαραίτητη δε, είναι η εκπόνηση μελέτης αντικτύπου (Data Protection Impact Assessment) για την θέση σε λειτουργία ενός εργαλείου AI, το οποίο χαρακτηρίζεται από το EU AI Act ως «υψηλού κινδύνου», ώστε να διασφαλιστεί η συμμόρφωσή του με τον Κανονισμό GDPR. Προς τούτο, είναι σημαντική η διαρκής συνεργασία της Europol και των αρχών επιβολής του νόμου των κρατών-μελών της ΕΕ που χρησιμοποιούν τεχνολογίες AI, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων μιας JIT, προκειμένου αφ' ενός να μην είναι αυτές έκνομες και αφ' ετέρου να ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος παραβίασης προσωπικών δεδομένων των υπό έρευνα υποκειμένων. Η συμμόρφωση αυτή του προσωπικού που χειρίζεται εργαλεία τεχνολογίας AI μπορεί να επιτευχθεί με τη συνεχή και επικαιροποιημένη εκπαίδευσή

⁷⁴ Europol, *AI and Policing. The benefits and challenges of artificial intelligence for law enforcement*, 2024, σσ. 49-52. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/AI-and-policing.pdf> (τελευταία πρόσβαση την 20.11.2024)

του στο συγκεκριμένο τομέα τεχνογνωσίας, διασφαλίζοντας έτσι ότι αυτό κατανοεί και δύναται να εφαρμόσει τόσο το EU AI Act, όσο και τον Κανονισμό GDPR⁷⁵.

⁷⁵ European Data Protection Supervisor, *Resolution on Generative Artificial Intelligence Systems*, 45th Closed Session of the Global Privacy Assembly, 2023. Διαθέσιμο στο https://www.edps.europa.eu/system/files/2023-10/edps-gpa-resolution-on-generative-ai-systems_en.pdf (τελευταία πρόσβαση την 20.11.2024)

Επίλογος

Η παρούσα διπλωματική εργασία επιδιώξε να αναδείξει τη σημασία της συμβολής της Europol στις Κοινές Ομάδες Έρευνας (Joint Investigation Teams - JITs) για την καταπολέμηση του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας εντός του Χώρου Ασφάλειας, Ελευθερίας και Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά την εκπόνησή της, αναλύθηκαν διεξοδικά οι θεσμικές βάσεις της Europol, οι μηχανισμοί λειτουργίας της, τα εργαλεία που χρησιμοποιεί, όπως και οι τεχνολογικές της καινοτομίες, με έμφαση στη χρήση τεχνητής νοημοσύνης (AI). Παράλληλα, εξετάστηκαν οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει και οι μελλοντικές προοπτικές της σε ένα συνεχώς εξελισσόμενο περιβάλλον εγκληματικότητας.

Αρχικά, εκτέθηκε το ιστορικό και θεσμικό πλαίσιο της Europol, η οποία από την ίδρυσή της έως σήμερα έχει εξελιχθεί σε κεντρικό οργανισμό αστυνομικής συνεργασίας και επιβολής του νόμου στην ΕΕ. Εκτέθηκε λεπτομερώς ο ρόλος της στην επιχειρησιακή υποστήριξη των εθνικών αρχών επιβολής του νόμου κατά τη δημιουργία JITs, μέσω της συγκέντρωσης, ανάλυσης και ανταλλαγής πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο.

Περαιτέρω, η παρούσα μελέτη εστίασε στα επιχειρησιακά εργαλεία και τις πρακτικές που χρησιμοποιεί η Europol για να ενισχύσει την αποδοτικότητα των JITs. Αναδείχθηκαν συστήματα ασφαλούς ανταλλαγής πληροφοριών της Europol, όπως ιδίως το SIENA, ως κρίσιμα για την επιχειρησιακή υποστήριξη των ερευνητικών δραστηριοτήτων των JITs. Επιπλέον, αναδείχθηκε η σημασία του EC3 και του ECTC για την αντιμετώπιση κυβερνοεγκλημάτων και τρομοκρατίας αντίστοιχα.

Τέλος, δόθηκε ειδική έμφαση στη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης (AI) και, συγκεκριμένα, στις τεχνολογίες AI που εφαρμόζει η Europol, όπως ιδίως η αναγνώριση προσώπων και η ανάλυση μεγάλων όγκων δεδομένων, οι οποίες έχουν ενισχύσει την αποδοτικότητα των JITs, αλλά και τις δυνατότητες της Europol να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες εγκληματικές προκλήσεις. Ωστόσο, η χρήση αυτών των εργαλείων δεν είναι ανεξέλεγκτη από νομικής και ηθικής πλευράς και εγείρονται όπως φαίνεται αρκετά ζητήματα σχετικά με την ασφαλή χρήση της, όπως η διαφάνεια, η προστασία προσωπικών δεδομένων και η συμμόρφωση με τον Κανονισμό (ΕΕ) GDPR και τον πρόσφατα τεθέντα σε ισχύ Κανονισμό (ΕΕ) EU AI Act.

Συμπεράσματα

Όπως προέκυψε από τα προεκτεθέντα, η Europol καθίσταται ολοένα και περισσότερο κρίσιμος παράγοντας για την αποδοτική και αποτελεσματική λειτουργία των JITs. Η τεχνογνωσία, τα μέσα και η τεχνολογία που παρέχει και που δύναται να παρέχει στο μέλλον σε αυτές είναι πυλώνας ενίσχυσης της διεθνούς συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ εντός του Χώρου Ασφάλειας, Ελευθερίας και Δικαιοσύνης. Τα ανωτέρω αποδεικνύονται από τον όγκο των δεδομένων που μοιράζονται οι εθνικές αρχές μέσω των εργαλείων της Europol, τα οποία επιτρέπουν την ταχύτερη και ακριβέστερη λήψη αποφάσεων και το σχηματισμό της στρατηγικής των JITs, κατά την αντιμετώπιση πολυσχιδών υποθέσεων, όπως για παράδειγμα η αναλυθείσα υπόθεση EncroChat, που κατέδειξε την αποτελεσματικότητα της Europol στον συντονισμό πολύπλοκων διασυνοριακών ερευνών.

Ισχυρός σύμμαχος της Europol, κατά την επιχειρησιακή της συμβολή στις JITs φαίνεται ότι αποτέλεσε, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, η έρευνα, η καινοτομία μέσω πρωτοβουλιών όπως το Innovation Lab και το Innovation Hub for Internal Security, καθώς και η εκτεταμένη πλέον χρήση εργαλείων που χρησιμοποιούν την τεχνητή νοημοσύνη (AI), με σκοπό την αντιμετώπιση των νέων τεχνολογιών και μέσων του συνεχώς εξελισσόμενου μορφολογικά σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας.

Ωστόσο, όπως φάνηκε, η συμβολή της Europol στις JITs δεν ήταν μια αποστολή που δεν θα συναντούσε εμπόδια και δυσκολίες. Αρχικά, φαίνεται ότι πρέπει να αντιμετωπιστούν οι διαφορές στις εθνικές νομοθεσίες και οι περιορισμοί στη διαλειτουργικότητα των συστημάτων των κρατών-μελών, προκειμένου να καταστεί η διασυνοριακή συνεργασία περισσότερο αποτελεσματική. Επιπλέον, η χρήση τεχνολογιών AI, ως νεοπαγής τεχνολογία, έρχεται όπως είναι φυσικό αντιμέτωπη με σημαντικές προκλήσεις, δημιουργώντας ερωτήματα για τη λογοδοσία, τη διαφάνεια και την αξιοπιστία των προϊόντων ανάλυσης που παράγει. Ταυτόχρονα, έρχεται αντιμέτωπη με το ενωσιακό πλαίσιο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και την ανάπτυξη και εφαρμογή συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης, με τα οποία πρέπει να συμμορφωθεί.

Αξιολογώντας, εν τέλει τη συμβολή της Europol στις JITs, θα λέγαμε ότι, παρά τις υφιστάμενες πολυδιάστατες προκλήσεις που αυτή ως οργανισμός καλείται να αντιμετωπίσει, αυτή έχει καταφέρει να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα και την

αποδοτικότητα των ερευνητικών δραστηριοτήτων των JITs, συμβαδίζοντας πλήρως με τις νέες μορφές εγκληματικότητας και τις νέες τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται από τους δράστες σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και τρομοκρατίας. Έτσι, λοιπόν, από πλευράς της Europol η χρήση προηγμένων τεχνολογιών, η συνεχής επένδυση στην εκπαίδευση και η προσαρμογή σε αυτές τις συνεχώς εξελισσόμενες εγκληματικές τάσεις αποτελούν κρίσιμα στοιχεία για την επιτυχημένη συμβολή και την υποστήριξη που αυτή παρέχει στα μέλη των JITs.

Παρ' όλα αυτά, είναι προφανές ότι Europol έχει προοπτική και περιθώρια να βελτιώσει αφ' ενός την επιχειρησιακή της αποτελεσματικότητα και την εν γένει συμβολή της στις JITs και από την άλλη να προσαρμόσει τις νέες τεχνολογίες που χρησιμοποιεί προς τούτο με τα νέα δεδομένα σε νομικό και ηθικό επίπεδο εντός της ΕΕ. Ειδικότερα, Η συμμόρφωση με το EU AI Act θα ενισχύσει τη διαφάνεια και την λογοδοσία στη χρήση των εργαλείων AI, χωρίς να παραβιάζεται όμως και το ενωσιακό πλαίσιο για τα προσωπικά δεδομένα. Ως εκ τούτου, η Europol, λόγω της καίριας θέσης της οποίας βρίσκεται στον τομέα της διεθνούς αστυνομικής συνεργασίας και της αντιμετώπισης του εγκλήματος πρέπει να εξισορροπήσει την χρήση σύγχρονων τεχνολογιών με τις αρχές της ηθικής και της νομιμότητας.

Κανείς δεν μπορεί, εντούτοις, να αμφιβάλει ότι η συμβολή της Europol στις JITs, από τα διάφορα πρίσματα που εξετάστηκε στην παρούσα μελέτη, είναι καθοριστική για την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητά τους, έναντι του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον ασφαλείας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Βιβλιογραφία

Α. Ξενόγλωσσες Πηγές

1. Bowling, B., & Sheptycki, J. *Global policing and transnational rule with law*. *Transnational Legal Theory*, 6(1), 2015, σσ. 141–173. Διαθέσιμο στο <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/20414005.2015.1042235#d1e167> (τελευταία πρόσβαση την 14.11.2024).
2. Bureš, O., *Intelligence Sharing and the Fight against Terrorism in the EU: Lessons Learned from Europol*, *European View*, 15(1), 2016
3. Carrera, S., & Guild, E., *Implementing the Lisbon Treaty: Improving Europol's Governance and Accountability*, Centre for European Policy Studies (CEPS), 2016
4. Den Boer, M., *Justice and Home Affairs Cooperation in the EU*. Routledge, 2008, διαθέσιμο στο <http://aei.pitt.edu/798/1/3.htm> (τελευταία πρόσβαση 21.09.2024.)
5. Depuydt, P., *Europol and JITs*. Διαθέσιμο στο https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/WorkingGroups/EMInternationalCooperation/16-18November2020/presentations/4._Europol_Presentation_-_Peter_Depuydt.pdf (τελευταία πρόσβαση την 07.11.2024).
6. European Commission. *Joint Investigation Teams (JITs) collaboration platform*. Διαθέσιμο στο: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/digitalisation-justice/joint-investigation-teams-jits-collaboration-platform_en?prefLang=el (τελευταία πρόσβαση 25.10.2024)
7. European Data Protection Supervisor, *Resolution on Generative Artificial Intelligence Systems*, 45th Closed Session of the Global Privacy Assembly, 2023. Διαθέσιμο στο https://www.edps.europa.eu/system/files/2023-10/edps-gpa-resolution-on-generative-ai-systems_en.pdf (τελευταία πρόσβαση την 20.11.2024)
8. Europol, *AI and Policing. The benefits and challenges of artificial intelligence for law enforcement*, 2024, σσ. 14-15. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/AI-and-policing.pdf> (τελευταία πρόσβαση την 19.11.2024)
9. Europol, *European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA) 2021*, σσ. 8-10, διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union->

- [serious-and-organised-crime-threat-assessment-socta-2021](#) (τελευταία πρόσβαση 24.10.2024)
10. Europol. *29 arrested in Albania, Greece and Italy for smuggling more than 1 100 migrants in yachts*. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/29-arrested-in-albania-greece-and-italy-for-smuggling-more-1-100-migrants-in-yachts> (τελευταία πρόσβαση 30.10.2024)
 11. Europol. *AI and Policing. The benefits and challenges of artificial intelligence for law enforcement*. Διαθέσιμο στο: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/AI-and-policing.pdf> (τελευταία πρόσβαση την 07.11.2024).
 12. Europol. *Coordinated crackdown on 'Ndrangheta mafia in Europe*. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/coordinated-crackdown-ndrangheta-mafia-in-europe> (τελευταία πρόσβαση 29.10.2024)
 13. Europol. *Dismantling encrypted criminal EncroChat communications leads to over 6 500 arrests and close to EUR 900 million seized*. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/dismantling-encrypted-criminal-encrochat-communications-leads-to-over-6-500-arrests-and-close-to-eur-900-million-seized> (τελευταία πρόσβαση την 29.10.2024)
 14. Europol. *EU Innovation Hub for Internal Security*. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/operations-services-innovation/innovation-lab/eu-innovation-hub-for-internal-security> (τελευταία πρόσβαση την 16.11.2024)
 15. Europol. *European Counter Terrorism Centre - ECTC*. Διαθέσιμο στο: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc> (τελευταία πρόσβαση 25.10.2024)
 16. Europol. *European Cybercrime Centre - EC3*. Διαθέσιμο στο: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-cybercrime-centre-ec3> (τελευταία πρόσβαση 25.10.2024)
 17. Europol. *Europol Analysis Projects*. Διαθέσιμο στο: <https://www.europol.europa.eu/operations-services-innovation/europol-analysis-projects> (τελευταία πρόσβαση την 07.11.2024)
 18. Europol. *Facilitation of Information Exchange*. Διαθέσιμο στο https://www.europol.europa.eu/DPF/3.4.FACILITATION_OF_INFORMATION_EXCHANGE.html (τελευταία πρόσβαση την 07.11.2024)

19. Europol. *Innovation Lab*. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/innovation-lab> (τελευταία πρόσβαση την 16.11.2024).
20. Europol. *Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA)*, 2021
21. Europol. *J-CAT (Joint Cybercrime Action Taskforce)*. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/joint-cybercrime-action-taskforce> (τελευταία πρόσβαση 25.10.2024)
22. Europol. *More than 3,000 law enforcement authorities now connected to Europol*. Διαθέσιμο στο: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/more-3-000-law-enforcement-authorities-now-connected-to-europol> (τελευταία πρόσβαση 25.10.2024)
23. Europol. *New action at EU level against 'Ndrangheta in Italy and Germany*. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/new-action-eu-level-against-'ndrangheta-in-italy-and-germany> (τελευταία πρόσβαση 29.10.2024)
24. Europol. *Operational Task Force leads to dismantling of one of Europe's most prolific crime groups behind €680 million operation*. Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/operational-task-force-leads-to-dismantling-of-one-of-europe's-most-prolific-crime-groups-behind-€680-million-operation> (τελευταία πρόσβαση 30.10.2024)
25. Europol. *Secure Information Exchange Network Application (SIENA)*. Διαθέσιμο στο: <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation/services-support/information-exchange/secure-information-exchange-network-application-siena> (τελευταία πρόσβαση 25.10.2024)
26. Fijnaut, C. , *Police Cooperation and the Area of Freedom, Security and Justice*. Στο: *Europe's Area of Freedom, Security and Justice*, N. Walker (επιμ.), σσ. 241-282. Oxford: Oxford University Press, 2004
27. Future Policing Institute. *Innovation Exchanges: advancing meaningful improvements in Future Policing*, 2023, Διαθέσιμο στο <https://www.futurepolicing.org/innovation/blog-post-title-one-3xenc> (τελευταία πρόσβαση την 16.11.2024)
28. Kaunert, C., Occhipinti, J. D., & Léonard, S., Introduction: supranational governance in the Area of Freedom, Security and Justice after the Stockholm Programme. *Cambridge Review of International Affairs*, 27(1), 2014
29. Mitsilegas V., *EU Criminal Law*, Hart Publishing, 2021

30. Monar, J., *Cooperation in the Justice and Home Affairs Domain: Characteristics, Constraints, and Progress*. Journal of European Integration, 34(7), 2012
31. Occhipinti J., *Still Moving Toward a European FBI? Re-Examining the Politics of EU Police Cooperation*, Intelligence and National Security, 30:2-3, 2015
32. Opiah A., *Europol report highlights FRT's role in policing as civil rights concerns intensify*, διαθέσιμο στο <https://www.biometricupdate.com/202409/europol-report-highlights-frts-role-in-policing-as-civil-rights-concerns-intensify> (τελευταία πρόσβαση την 19.11.2024)
33. Peers, S., *EU Justice and Home Affairs Law*, Oxford University Press, 2020
34. Richards, J., *EncroChat Hack: Why it happened and what it means for the EncroChat User*. Διαθέσιμο στο <https://www.reeds.co.uk/insight/encrochat-hack/> (τελευταία πρόσβαση την 04.11.2024)
35. Riehle, C., *20 years of Joint Investigations Teams (JITs) in the EU: An overview of their development, actors and tools*. ERA Forum 24, 2023
36. Skynews. *EncroChat: What it is, who was running it, and how did criminals get their encrypted phones?*. Διαθέσιμο στο <https://news.sky.com/story/encrochat-what-it-is-who-was-running-it-and-how-did-criminals-get-their-encrypted-phones-12019678> (τελευταία πρόσβαση την 04.11.2024)
37. Δίκτυο για τις Κοινές Ομάδες Έρευνας, *Πρακτικός Οδηγός για τις Κοινές Ομάδες Έρευνας*, 2017, σελ. 8. Διαθέσιμο στο https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/joint_investigation_teams_practical_guide_2021_en.pdf (τελευταία πρόσβαση 13.11.2024)

B. Ελληνικές Πηγές

1. Αρναουτίδης Π., *Ειδικές ανακριτικές πράξεις για την αντιμετώπιση διεθνικών εγκληματικών και τρομοκρατικών οργανώσεων: πολιτική και πράξη στο πλαίσιο της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας στην ΕΕ (Διδακτορική Διατριβή)*, 2023, διαθέσιμο στο <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/54923> (τελευταία πρόσβαση 22.02.2025)
2. Εθνική Τράπεζα, *Τι είναι η τεχνολογία blockchain και πως λειτουργεί*. Διαθέσιμο στο <https://www.nbg.gr/el/idiwtes/life-moments/diaxeirisi-periousias/ti-einai-h-technologia-blockchain-kai-pws-leitourgei> (τελευταία πρόσβαση την 16.11.2024).
3. *Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Tampere, Συμπεράσματα της Προεδρίας*, 15 και 16 Οκτωβρίου 1999, (https://www.europarl.europa.eu/summits/pdf/tam_el.pdf)

4. Ιστοσελίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης. *Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας*. https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/foreign-and-security-policy_en (τελευταία πρόσβαση 04.10.2024)
5. Στεργιούλης Ε., *Η εξέλιξη της Europol στη Διεθνή Αστυνομική Συνεργασία*, Περιοδικό Security Manager, 14/09/2020, διαθέσιμο στο <https://www.securitymanager.gr/i-exelixa-tis-europol-sti-diethni-astynomiki-synergasia/> (τελευταία πρόσβαση 19.09.2024).
6. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. *Ευρωπόλ: Το Συμβούλιο θεσπίζει νομοθεσία με την οποία ανατίθενται νέα καθήκοντα στον οργανισμό*. Διαθέσιμο στο: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2022/05/24/europol-le-conseil-adopte-une-legislation-confiant-de-nouvelles-taches-a-l-agence/> (τελευταία πρόσβαση την 07.11.2024)
7. *Σχέδιο Δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Καταπολέμηση του Οργανωμένου Εγκλήματος*, Κεφάλαιο IV, 1997 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:51997XG0815>)

Γ. Νομοθεσία

1. Σύμβαση για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (σύμβαση Europol) δυνάμει του άρθρου Κ.3 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A41995A1127%2801%29>)
2. Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την αμοιβάα δικαστική συνδρομή, 29 Μαΐου 2000 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2000:197:FULL>)
3. Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την αντιμετώπιση του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος, 15 Νοεμβρίου 2000 (<https://treaties.un.org/doc/Publication/MTDSG/Volume%20II/Chapter%20XVII/I/XVIII-12.en.pdf>)
4. Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το Κυβερνοέγκλημα, 23 Νοεμβρίου 2001 (<https://rm.coe.int/1680081561>)
5. Απόφαση του Συμβουλίου, της 6ης Απριλίου 2009 , για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Ευρωπόλ) (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A32009D0371>)

6. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2016, για τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ) και την αντικατάσταση και κατάργηση των αποφάσεων του Συμβουλίου 2009/371/ΔΕΥ, 2009/934/ΔΕΥ, 2009/935/ΔΕΥ, 2009/936/ΔΕΥ και 2009/968/ΔΕΥ (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32016R0794>)
7. Κανονισμός (ΕΕ) 2021/784 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2021, σχετικά με την πρόληψη της διάδοσης τρομοκρατικού περιεχομένου στο διαδίκτυο. (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A32021R0784>)
8. Κανονισμός (ΕΕ) 2024/982 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Μαρτίου 2024, σχετικά με την αυτοματοποιημένη αναζήτηση και ανταλλαγή δεδομένων για την αστυνομική συνεργασία, και για την τροποποίηση των αποφάσεων 2008/615/ΔΕΥ και 2008/616/ΔΕΥ του Συμβουλίου και των κανονισμών (ΕΕ) 2018/1726, (ΕΕ) 2019/817 και (ΕΕ) 2019/818 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (κανονισμός *Prüm II*) (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32024R0982>)
9. Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1689 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13^{ης} Ιουνίου 2024 για τη θέσπιση εναρμονισμένων κανόνων σχετικά με την τεχνητή νοημοσύνη και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 300/2008, (ΕΕ) αριθ. 167/2013, (ΕΕ) αριθ. 168/2013, (ΕΕ) 2018/858, (ΕΕ) 2018/1139 και (ΕΕ) 2019/2144 και των οδηγιών 2014/90/ΕΕ, (ΕΕ) 2016/797 και (ΕΕ) 2020/1828 (κανονισμός για την τεχνητή νοημοσύνη). (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202401689)

Α. Νομολογία

1. Γενικό Δικαστήριο. Αγωγή της 8^{ης} Μαρτίου 2024 (Τ-148/24). Διαθέσιμο στο https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202403175
2. ΔΕΕ της 30^{ης} Απριλίου 2024 (C-670/22) Διαθέσιμο στο <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=285365&pageIndex=0&doclang=EL&mode=req&dir=&occ=first&part=1> (τελευταία πρόσβαση την 04.11.2024)

Ε. Ετήσιες Εκθέσεις (Στατιστικές Επετηρίδες)

1. Eurojust, *Consolidated Annual Activity Report*, 2022, σελ. 3. Διαθέσιμο στο <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/eurojust-consolidated-annual-activity-report-2022.pdf> (τελευταία πρόσβαση την 22.02.2025)
2. Eurojust, *Consolidated Annual Activity Report*, 2023, σελ. 3. Διαθέσιμο στο <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/eurojust-consolidated-annual-activity-report-2023.pdf> (τελευταία πρόσβαση την 22.02.2025).
3. Europol, *Consolidated Annual Activity Report*, 2022, σελ. 21 (σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα) και 28 (τρομοκρατία). Διαθέσιμο στο <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Consolidated%20Annual%20Activity%20Report%202022.PDF> (τελευταία πρόσβαση την 22.05.2025)